

Scenariusz merytoryczny i wytyczne do projektu aranżacji ekspozycji stałych Muzeum Historii Włocławka

OGÓLNY OPIS / IDEA EKSPOZYCJI

Celem ekspozycji jest prezentacja syntezy dziejów Włocławka i kontekstów regionalnych (ponad dziesięć wieków historii miasta, poprzedzonych prehistorią ziem na których się znajduje). Szeroki zakres chronologiczny wymusza zwięzłe i selektywne przedstawienie wydarzeń i artefaktów. Z uwagi na dużą różnorodność tematyczną i formalną, narracja wystawy będzie oparta o eksponaty muzealne a opisy zostaną ograniczone do niezbędnego minimum. Rozszerzone informacje będą ukryte w nielicznych ekranach interaktywnych, które ze względu na ograniczoną przestrzeń mogą znajdować się poza ścieżką zwiedzania w wyodrębnionej przestrzeni.

W budowie ekspozycji przyjęta zostanie narracja liniowa (chronologiczna), jako najbardziej praktyczna w ukazaniu syntezy dziejów. Zwiedzający prowadzony będzie przez wystawę w zaplanowanym porządku, który narzuca kolejność zwiedzania poprzez kierowanie uwagi zwiedzającego na poszczególne części ekspozycji zbudowanej z zabytków obrazujących charakterystyczne wydarzenia lub obyczajowości, które towarzyszyły mieszkańcom miasta. W ramach układu chronologicznego przewiduje się tworzenie bloków tematycznych. Uzupełnieniem informacji dostarczonych przez obiekty będą plansze graficzne i makiety. Bardzo istotne jest wyodrębnienie aranżacyjne poszczególnych części i tematów ekspozycji odpowiednio do ich charakteru.

ZAKRES CHRONOLOGICZNY I TERYTORIALNY

Ekspozycja obejmuje okres od pradziejów (od ok. 40 tys. l. p.n.e.) do 1989 r. Data końcowa odnosi się do wyborów parlamentarnych z 4 czerwca 1989 r., które są cezurą otwierającą czasy współczesne.

W zakresie pradziejów ekspozycja obejmuje terytorium Kujaw i ziemi dobrzyńskiej. Zakres geograficzny zawęży się w okresie średniowiecza. W następnych epokach zakres terytorialny ogranicza się do miasta Włocławka, chociaż pojawiają się odniesienia do wydarzeń skali regionalnej i ogólnopolskiej.

PODZIAŁ EKSPOZYCJI – GŁÓWNE DZIAŁY TEMATYCZNE (tytuły robocze):

I. Pradzieje (od starszej epoki kamienia do schyłku starożytności)	s. 2
II. Narodziny i początki civitas Vladislavia (od IX do połowy XV w.)	s. 7
III. W mieście prywatnym (od 2. połowy XV w. do końca wieku XVIII)	s. 10
IV. niespełnione nadzieje wolności (okres W. Ks. Warszawskiego 1807-1815, powstania listopadowego 1830-1831 i powstania styczniowego 1863-1864)	s. 13
V. W cieniu fabrycznych kominów (wiek XIX do 1914 r.)	s. 15
VI. Na progu niepodległości (lata 1914-1920)	s. 19
VII. W wolnej Polsce (okres dwudziestolecia międzywojennego)	s. 21
VIII. W latach II wojny światowej (1939-1945)	s. 23
IX. W szaro-czerwonym świecie PRL (1945-1989)	s. 26

- W wykazach obiektów zabytkowych podano ich maksymalną ilość, która może ulec zmniejszeniu w trakcie prac projektowych.
- Dopuszcza się możliwość umieszczenia multimediiów poza ścieżką zwiedzania w wyodrębnionych przestrzeniach lub w jednej przestrzeni o przeznaczeniu informacyjnym.
- **Kolorem czerwonym zaznaczono materiały do zaprojektowania graficznego przez Wykonawcę na podstawie materiałów dostarczonych przez Zamawiającego.**

Osoby do kontaktów / autorzy scenariusza:

- w zakresie działów II-IX – **Tomasz Wąsik**, tel. 883 374 665; e-mail: historia@muzeum.wloclawek.pl
- w zakresie działu I – **Paweł Sobczyk**, tel. 504 755 243; e-mail: archeologia@muzeum.wloclawek.pl

I. PRADZIEJE

Ekspozycja archeologiczna z wyodrębnionymi epokami:

- I.1. EPOKA KAMIENIA
- I.2. EPOKA BRĄZU
- I.3. WCZESNA EPOKA ŻELAZA
- I.4. SCHYŁEK STAROŻYTNOŚCI

I.1. EPOKA KAMIENIA

- STARSZA I ŚRODKOWA EPOKA KAMIENIA (schyłek paleolitu i mezolit – 12-8 000 lat temu)

Zabytki kościane i rogowie zwierząt kopalnych:

OBIEKTY ZABYTKOWE:

- 1) 6 kości mamuta w tym 3 zęby – wym.: do 15 cm; 3 inne kości – dł. 12, 33 i 65 cm (w tym kość ze Skoków Dużych datowana na 43-40 tys. lat)
- 2) 2 pary rogów bizona – wym.: 35 i 55 cm
- 3) czaszka bizona stepowego / tura – dł. ok. 120 cm
- 4) 9 zębów niedźwiedzia – dł. 5-11 cm

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

- a) plansza tekstowa (ok. 1800 znaków) – tekst o pojawieniu się grup ludzkich / łowców reniferów kultury świderskiej w regionie kujawsko-pomorskim
- b) plansza – mapa (wym. dowolny) ekumeny społeczeństw kultury świderskiej na Kujawach

Zabytki kamienne ze schyłku paleolitu i mezolitu:

OBIEKTY ZABYTKOWE:

- 5) 24 narzędzia krzemienne ze schyłku paleolitu i mezolitu – wym.: 1-4 cm

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

- c) 5 reprodukcji Zdenka Buriana – wym.: 20 x 30 cm (polowanie myśliwych na mamuta, bizona i niedźwiedzia; grupy ludzkie w środowisku stepowym)

- MŁODSZA EPOKA KAMIENIA (neolit: schyłek VI – pocz. III tys. p.n.e.)

W dobie Kultur Wstęgowych – schyłek VII/pocz. VI – poł. III tys. p.n.e

OBIEKTY ZABYTKOWE:

- 6) ok. 100–150 kościanych, rogowych i kamiennych / krzemienych oraz ceramicznych zabytków (w większości drobne wiórowe narzędzia krzemienne i półprodukty oraz gotowe wyroby jw.)

– wym.: 1-60 cm (młotki, topory, siekiery, radlice, żarna nieckowate z rozcieraczem, insygnia / topory i berła / buławki, ciężarki tkackie, kościane szydła i łyżka, ceramika naczyniowa – 2 nacz. k. c. k-k; wym.: 12 x 15 cm i kopia nacz., wym.: dł. 25 cm)

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

d) plansza tekstowa (ok. 1800 znaków) – tekst o neolityzacji / zdobycze neolitu

e) plansza – mapa (wym. dowolny) z zasięgiem kultur wstęgowych: ceramiki wstęgowej rytej, kreskowo-kłutej i lendzielskiej

Uwagi: część obiektów z poz. 6) do wyeksponowania na zasadzie skupisk drobnych zabytków.

W dobie Kultur Megalitycznych – pocz. IV – poł. III tys. p.n.e

OBIEKTY ZABYTKOWE:

7) 4 naczynia ceramiczne KPL – wym.: 21 x 17 cm

8) 6 narzędzi kamiennych (3 noże / piły na wiórach krzemiennych – dł. 19-20 cm; 2 topory kamienne i siekiera krzemienna – wym.: ok. 25 cm; ceramiczny przęślik)

9) rekonstrukcja grobu KAK z Nakonowa o wym.: 150 x 100 cm zawierająca:

- różne fragmenty kilku szkieletów ludzkich w tym czaszka z otworem trepanacyjnym
- kościany amulet w kształcie litery T – wym.: 6 x 6 cm
- 2 krzemienne siekierki – wym.: 8-9 cm
- 7 ceramicznych naczyń – wym.: 25 x 25, 17 x 10, 29 x 21, 28 x 20, 23 x 20, 15 x 15, 11 x 9 cm

10) 2 toporki kamienne kultury ceramiki sznurowej – wym.: ok. 12 cm

11) 2 krzemienne grociki sercowate – dł. do 2,5 cm

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

f) plansza tekstowa (ok. 1800 znaków) – tekst o kulturach megalitycznych

g) plansza – mapa (wym. dowolny) – zasięg kultur megalitycznych: pucharów lejkowatych (KPL) i amfor kulistych (KAK)

h) monitor (o przekątnej ok. 40 cali) – materiał przedstawiający archeologiczny park kulturowy w Wietrzychowicach (w posiadaniu muzeum)

Uwagi: monitor do prezentacji filmowej może być umieszczony w blendzie ściennej

I.2. EPOKA BRĄZU (ok. 2000-700 lat p.n.e.)

OBIEKTY ZABYTKOWE:

Grupa 1

1) 2 naczynia k. iwieńskiej wys./szer. 12 cm i 16 cm

2) 4 naczynia k. trzcinieckiej / KTN z Kołatu – wys./dł. ok. 20-40 cm

3) pacior ceramiczny – dł. ok. 2,5 cm (KTN)

4) 3 insygnia / berła: buławki kamienne – śr. ok. 8-11 cm

5) szpulowaty przedmiot kamienny – śr. 5,5 cm

6) brązowa tarczka naramiennika (?) – wym.: śr. – 4,5 cm i całk. dł. 8 cm

7) 2 siekierki brązowe ze skrzydełkami – wym.: ok. 13 cm

8) siekierka brązowa z zaczątkiem tulei – dł. ok. 16 cm

9) 2 szpile brązowe KŁŻ – dł. 13-18 cm

10) 3 brązowe sierpy KŁŻ – dł. 8-12 cm

11) bransoleta brązowa – dł. ok. 8 cm

12) ceramiczny ciężarek tkacki – wym.: 7 x 5,5 cm

Grupa 2

13) brązowy skarb kultury łużyckiej:

- naramiennik brązowy – dł./wys. 11 x 12 cm
- brązowy grot oszczepu – dł. ok. 25 cm

Grupa 3

14) 5 naczyń w rekonstrukcji grobu ciałopalnego KŁŻ z Kujaw / Machnacz – wym.: 19-24 x 27 cm

15) 6 naczyń w rekonstrukcji grobu ciałopalnego KŁŻ z ziemi dobrzyńskiej / Kołat 2c – wym.: 10 x 40 cm

16) drobne ozdoby (kółka i skręty z grobów KŁŻ w Kołacie) – śr. 1-4 cm

17) paciorek bursztynowy z Chełmicy Dużej – śr. ok. 2,5 cm

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

- a) plansza tekstowa (ok. 1800 znaków) – tekst wstępny o epoce brązu
- b) plansza – mapa (wym. dowolny) – kultura iwieńska
- c) plansza – mapa (wym. dowolny) – kultura trzciniecka
- d) plansza – mapa (wym. dowolny) – kultura łużycka (grupa kujawsko-chełmińska i północno-mazowiecka)

I.3. Wczesna epoka żelaza (ok. 700-200 lat p.n.e.)

Okres halszacki C – ok. 700-550 l. p.n.e. – kultura łużycka

OBIEKTY ZABYTKOWE:

1) w rekonstrukcji grobu popielnicowego:

- naczynie KŁŻ z ciałopaleniem – wys. ok. 25 cm)
- 2 brązowe tarczki szpil KŁŻ – śr. 2,5 cm każda

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

- a) plansza tekstowa (ok. 1800 znaków) – tekst wprowadzający o epoce żelaza
- b) plansza - mapa (wym. dowolny) – zasięg kultury łużyckiej

Epizod scytyjski VI/V w. p.n.e.

OBIEKTY ZABYTKOWE:

2) w rekonstrukcji grobu popielnicowego:

- naczynie KPM z ciałopaleniem – wys. ok. 25 cm
- brązowy kolczyk gwoździowaty – dł. 2 cm
- żelazna pinceta – dł. 8 cm

3) (poza rekonstrukcją jw.) – brązowy sztylet scytyjski (tzw. akinakes) – dł. ok. 40 cm

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

- c) plansza tekstowa (ok. 1800 znaków) – tekst o zbrojnym epizodzie w kontaktach Łużyczan i Scytów
- d) plansza – mapa (wym. dowolny) znalezisk scytyjskich na obszarze kultury łużyckiej

Uwagi: obiekt z pozycji 3) bardzo cenny wyeksponować w szczególny sposób

Okres halszacki D – ok. 550-400 l. p.n.e. oraz wczesny i środkowy okres lateński – ok. 400-200 l. p.n.e./starszy okres przedrzymski

OBIEKTY ZABYTKOWE:

4) w rekonstrukcji grobu skrzynkowego KPM/KGK: 11 naczyń KGK – wys. 6-35 cm

5) w rekonstrukcji klasycznego grobu kloszowego: 3 naczynia KGK – wys. 60-80 cm

- 6) w rekonstrukcji "bezkloszowego" grobu popielnicowego KGK: 4 naczynia – wys. 25-30 cm
- 7) w rekonstrukcji "czystego grobu jamowego": wśród szczątków ciała palnych żelazna "haftka" – dł. 2,5 cm

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

- e) plansza tekstowa (ok. 1800 znaków) – tekst o upadku kultury łużyckiej i dominacji kultury pomorskiej / KPM wraz z jej grupą, tzw. kulturą grobów kloszowych /KGK
- f) plansza – mapa (wym. dowolny) prezentująca zasięg kultury pomorskiej /KGK

I.4. SCHYŁEK STAROŻYTNOŚCI – pocz. II w. p.n.e. – V w. n.e.

Młodszy okres przedrzymski – pocz. II w. p.n.e. – pocz. n.e.

OBIEKTY ZABYTKOWE:

- 1) celtycki miecz z Siarzewa (III/II w. p.n.e.) – dł. 84 cm
- 2) rytualnie gięty żelazny miecz w pochwie (k. przeworska, II-I w. p.n.e.) – dł. ok. 110 cm
- 3) żelazny grot oszczepu (k. przeworska, II-I w. p.n.e.) – dł. 29 cm
- 4) fragment brązowego liścia grotu oszczepu z żeberkiem środkowym (II-I w. p.n.e.) – dł. ok. 15 cm
- 5) żelazny trzewik oszczepu – dł. 10 cm
- 6) brązowa klamra zawiasowa do pasa – dł. 15 cm
- 7) klamra pierścieniowata – śr. /dł. ok. 4 cm
- 8) nóż żelazny – dł. 24 cm
- 9) żelazne umbo tarczy – śr. ok. 18 cm, wys. 15 cm
- 10) żelazny grot oszczepu – dł. 34 cm
- 11) w rekonstrukcji grobu jamowego o śr. 80 cm:
 - naczynie – wym.: 7 x 13 cm
 - naczynie – wym.: 9 x 23 cm
 - fragmenty 3 naczyń – śr. ok. 50 cm
- 12) kamień żarnowy – leżak małych żaren rotacyjnych – śr. ok. 40 cm

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

- a) plansza tekstowa (ok. 1800 znaków) – tekst wprowadzający o schyłku starożytności
- b) plansza – mapa (wym. dowolny) – ekumeny społeczności kultury przeworskiej na Kujawach
- c) plansza – mapa (wym. dowolny) – dyspersje celtyckich elementów kulturowych na Kujawach

Okres wpływów rzymskich – pocz. n.e. – V w. n.e.

OBIEKTY ZABYTKOWE:

zespół zabytków z dwóch grobów ciała palnych wojowników k. przeworskiej (do rekonstrukcji grobów):

- 15) 5 żelaznych grotów oszczepów – dł. 18,5-28 cm
- 16) 4 fragmenty żelaznego miecza obosiecznego – łączna dł. 80 cm
- 17) rytualnie 3-krotnie gięty miecz żelazny – dł. 50 cm (w zgięciu)
- 18) wędzidło żelazne – dł. 29 cm
- 19) żelazna ostroga – dł. 9 cm
- 20) 3 fragmenty nożyc żelaznych – dł. ok. 20 cm
- 21) żelazny nóż – dł. 14,5 cm
- 22) zgniecione umbo żelazne – dł. /śr. 20 cm
- 23) żelazny imacz tarczy – dł. 13 cm

- 24) 2 fragmenty żelaznego imaka / kabłąka wiadra (?) – dł. 9-14 cm
- 25) 2 fragmenty żelaznego okucia tarczy (?) – dł. 6-9 cm
- 26) 3 nieokreślone okucia żelazne

zespół zabytków z cmentarzyska k. przeworskiej:

- 27) naczynie ceramiczne – wym.: 28 x 28 cm
- 28) 2 ceramiczne naczynia – wym.: 8,2 x 7 cm
- 29) 2 małe naczynia ceramiczne z uchem – wys. 6-7 cm
- 30) rytualnie (?) zgięty żelazny grot oszczepu z długim liściem – dł. 26 cm
- 31) ceramiczne naczynie wazowate k. przeworska – dł. 17 cm, wys. 8,6 cm
- 32) ceramiczne naczynie wazowate – wym.: 18 x 26 cm
- 33) szklany paciorek „gwiaździsty” – śr. 1,9 cm, wys. 1,4 cm
- 34) paciorek bursztynowy – śr. 2,3 cm, wys. 7 mm
- 35) 7 żelaznych grotów oszczepów – dł. 18-32 cm
- 36) żelazny miecz obosieczny – dł. 67 cm
- 37) żelazny miecz obosieczny rytualnie (?) zgięty – dł. 63 cm
- 38) żelazny miecz obosieczny rytualnie zgięty – dł. 96,5 cm
- 39) żelazna siekiera / czekan – dł. 18 cm
- 40) 2 brązowe zapinki – dł. 4,2 cm
- 41) zapinka żelazna – dł. 4,4 cm
- 42) gliniany pręślik „trapezowaty” – śr. 3,5 cm, wys. 2 cm
- 43) 7 srebrnych i brązowych monet rzymskich (I-IV w.)

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

- d) plansza tekstowa (ok. 1800 znaków) – tekst wprowadzający o wpływach rzymskich
- e) plansza – mapa (wym. dowolny) Kujaw z zasięgiem kultury przeworskiej

schyłek starożytności- okres wpływów rzymskich – I-V w. / kultura wielbarska

zespół zabytków z grobów jamowych cmentarzyska ciepłopalnego w Kołacie (część przeznaczona do rekonstrukcji grobu jamowego o powierzchni ok. 0,5 m²):

- 44) srebrny wisior kapsułkowy – dł. 1 cm
- 45) srebrna i fragment brązowej klamarki esowatej – dł. 17-8 mm
- 46) 10 egz. różnych form brązowych i żelaznych zapinek – dł./wys. 8-2 cm
- 47) 3 pełne egz. i 2 fragmenty brązowych bransolet – śr. i cięciwy 7-4 cm
- 48) 3 brązowe wisiorzy "opasane" – dł. 3-4 cm
- 49) główki 2 szpil kościanych – dł. 3 cm
- 50) żelazno / brązowy pierścionek – śr. do 2,7 cm
- 51) skuwka i brązowa zawieszka (elementy paska skórzanego) – dł. 2,8 x 2 cm
- 52) 5 brązowych obciążaczy pasa – dł. 6,5-4,5 cm
- 53) 3 żelazne zakończenia pasa – dł. 6-7 x 1,5-3,5 cm
- 54) 6 szklanych i ceramicznych paciorków – śr. 1,3-2,5 cm, wys. 0,8-1,5 cm
- 55) gwiaździsty paciorek szklany – dł. 1-4 cm
- 56) paciorek bursztynowy – śr. 1,3 cm
- 57) żelazne klucze do szkatułek – dł. 11-16 cm
- 58) żelazna "sprężyna" zamka szkatułki – dł. 13,5 cm
- 59) 6 żelaznych sprzączek do pasa – śr. / dł. 2,5-4 cm
- 60) 2 żelazne igły – dł. ok. 12,5 cm

- 61) żelazny nóż – dł. do 23 cm
- 62) gliniane przęśliki – śr. 3,5-4 cm / wys. 2-2,8 cm
- 63) naczynko ceramiczne – wym.: 4,5 x 3 cm

MATERIAŁY INFORMACYJNE:

- d) plansza tekstowa (ok. 1800 znaków) – tekst wprowadzający o kulturze wielbarskiej
- e) plansza – mapa (wym. dowolny) ziemi dobrzyńskiej z zasięgiem kultury wielbarskiej
- f) plansza – ilustracje badań archeologicznych (fotografie i rysunki) na przykładzie cmentarzyska i osady k. wielbarskiej w Kołacie, st.2a.

II. NARODZINY I POCZĄTKI CIVITAS VLADISLAVIA (NARODZINY MIASTA)

Dzieje Włocławka zapoczątkowała osada otwarta (połowa IX w.) w widłach rzek Zgłowiączki i Wisły. W połowie X w. pojawił się gród (na częściowo spalonej w tym celu osadzie), wzniesiony na sztucznej wyspie o wymiarach 20 x 70 m, otoczonej fosą zasilaną wodami Zgłowiączki i Wisły. Najpóźniej w XI w. na podgrodziu rozwinęła się osada typu wczesnomiejskiego, która stała się zalążkiem obecnego miasta (w granicach dzisiejszych ulic: Gdańska, Tumska, Łęgska, Towarowa i Bulwary). Zarówno gród i osada związane były od początku z tworzącym się państwem wczesnopiastowskim i pełniły w nim ważną rolę administracyjną i militarną (gród został wymieniony w kronice Galla Anonima wśród największych grodów monarchii Bolesława Chrobrego). Rola Włocławka wzrosła w połowie XII w. za sprawą przeniesienia z Kruszwicy stolica biskupstwa kujawskiego, co skutkowało m.in. budową katedry. Na mocy porozumień pomiędzy księciem kujawskim i łęczyckim Kazimierzem I a biskupem Wolimirem, ostatecznie w roku 1266, miasto przeszło we władanie miejscowych biskupów. Na rozwój miasta w okresie średniowiecza negatywny wpływ miało sąsiedztwo z państwem krzyżackim. W wyniku jednego z najazdów uległo ono całkowitemu zniszczeniu 23 kwietnia 1329 r. – spalona została zabudowa wraz z katedrą. Doprowadziło to do podjęcia odbudowy miasta i ponownej lokacji w dn. 8 września 1339 r. za panowania biskupa Macieja z Gołańczy. W jej wyniku wykształcił się nowy układ urbanistyczny czytelny do dnia dzisiejszego.

Tą część ekspozycji, zawierającą dzieje Włocławka od połowy IX w. do połowy XV w., proponuje się zbudować wokół następujących zagadnień:

- a) osady otwartej w widłach rzek Zgłowiączki i Wisły (połowa IX w.)
- b) grodu (od połowy X w.) oraz osady wczesnomiejskiej (XI w.)
- c) ustanowienia stolicy biskupstwa we Włocławku (poł. XII w.) i przejścia miasta przez biskupów w 1266 r.
- d) sąsiedztwa z państwem krzyżackim

Sugestie kompozycyjne i zabudowa wystawy:

Wejście oraz ściany mogą posiadać dekoracje z detali architektury średniowiecznej. W tym celu można np. zbudować istniejące okno oraz wykonać wizualizację witraża z ok. 1360 r., znajdującego się w katedrze włocławskiej. Ponadto jako tło dla zabytków typu militarnego (głównie w odniesieniu do walk z Krzyżakami) można wykorzystać wielkoformatowe wyobrażenie bitwy płowieckiej z 1331 r.

II.1. MATERIAŁY ILUSTRACYJNE I IKONOGRAFIA:

- A. graficzne przedstawienie 3D grodu (z połowy X w.) wraz z osadą wczesnomiejską (XI w.)
- B. graficzne przedstawienie 3D miasta po II lokacji (8 września 1339 r.) – przedstawienie miasta średniowiecznego z jego podstawowymi elementami układu topograficzno-urbanistycznego: zamkiem biskupim, ruinami katedry romańskiej, katedrą gotycką, kościołem św. Witalisa, ulicami: Gdańska, Tumska, Łęgska, Towarowa i Bulwary (160 x 130 cm)
- C. graficzne przedstawienie hipotetycznego wyglądu katedry romańskiej (1 połowa XIII w. – 1329 r.)
- D. makieta katedry gotyckiej (zbudowanej 1340-1411), wym. 41,5 x 40 x 74 cm (ze zb. muzeum)

- E. dokument księcia kujawskiego i łęczyckiego Kazimierza I, nadający miasto Włocławek kapitule włocławskiej, Sieradz 6 października 1250 r. – wykonany w formie kopii w rozmiarach rzeczywistych dokumentu znajdującego się w zbiorach Archiwum Diecezjalnego we Włocławku.
- F. mapa Polski X-XV w. – graficzne przedstawienie na tablicy zarysu terytorium Polski ze zmianami jej granic (zewnętrznych i wewnętrznych), najważniejsze miejscowości z uwypukleniem Włocławka (np. poprzez graficzne zaznaczenie grodu, biskupstwa i dat ich powstania)
- G. graficzne przedstawienie 3D hipotetycznego planu Włocławka X-XV w., który zawierać będzie granice miasta oraz lokalizację i zmiany poszczególnych elementów jego zabudowy: osady otwartej, grodu, osady wczesnomiejskiej, katedry romańskiej, katedry gotyckiej, sieci pierwszych ulic i in..

do ewentualnego zastosowania:

- H. „Bitwa pod Płowcami”, heliograviura wg Juliusza Kossaka, 68 x 100 cm (ze zb. muzeum)
- I. „Bitwa pod Płowcami”, współczesny obraz olejny, 146 x 210 cm (ze zb. muzeum)
- J. „Władysław Łokietek”, portret olejny wg Jana Matejki, 107 x 82 cm (ze zb. muzeum)
- K. fotografie z budowy i odsłonięcia symbolicznego kopca w Płowcach, upamiętniającego bitwę.

II.2. OBIEKTY ZABYTKOWE:

obiekty ilustrujące osadę otwartą, gród i osadę wczesnomiejską:

- 1) – kości i łuski rybie (ok. 10 x 10 cm)
- 2) – fragmenty tygielków odlewniczych, żuźle żelaza i brązu (5-6 szt., 20 x 30 x 25 cm)
- 3) – narzędzia kowalskie (3 szt., dł. 5-25 cm) i fragment igły brązowej
- 4) – kawałki drewna z wału grodu (2 szt., ok. 40 x ok. 10 cm)
- 5) – monety dirhemy (IX w., 20 szt. całych i siekańców) oraz denar biskupi (koniec X w.)
- 6) – skarb monet z Lubrańca (XI w., 45 szt. całych i fragmentów, 3 fragmenty ozdób, naczynie)
- 7) – kościana płoza i łyżwa (dł. 35 cm i 20 cm)
- 8) – dna naczyń ze znakami garncarskimi w kształcie krzyża (3 szt., ok. 25 x 15 cm)
- 9) – wstępnie obrobione półprodukty rogowe i kościane (ok. 20 szt., 40 x 30 cm)
- 10) – gotowe wyroby rogowe i kościane (rylec, hetka, oprawy noża i grzebienia, dł. ok. 2-15 cm)
- 11) – elementy biżuterii (21 szt. kolii, paciorków, pierścionków i kabłączków, ok. 1,5-30 cm)

Do tej grupy włączono również obiekty pochodzące z okolic Włocławka:

- 12) – rogowy grzebień (dł. ok. 7 cm)
- 13) – naczynia ceramiczne (2 szt., wys. ok. 15 cm)
- 14) – dębowe wiosło (dł. ok. 90 cm)
- 15) – żelazny haczyk do wędki (dł. ok. 2 cm)
- 16) – szydło kościane (dł. ok. 10 cm)
- 17) – krzesiwa żelazne (3 szt., dł. 5,5-9 cm)
- 18) – ceramiczny i kamienny przęślik (2 szt., śr. ok. 2,5 cm)
- 19) – osetka kamienna (dł. 6,5 cm)

obiekty ilustrujące miasto lokacyjne:

- 20) – ceramiczne naczynie toczone (wys. ok. 10 cm)
- 21) – miniaturowe toczone naczynie ceramiczne (wys. ok. 7 cm)
- 22) – ceramiczny trójnóg (wys. ok. 15 cm)
- 23) – żelazny sierp (XIV-XV w., dł. ok. 45 cm)
- 24) – fragmenty obuwia skórzanego (XIV-XV w., ok. 20 x 20 cm)
- 25) – skarb monet polskich z Ujmy Dużej (XIII w., 84 szt.)
- 26) – skarb monet zakonu krzyżackiego z Końca (XIV w., 73 szt.)
- 27) – skarb monet fałszywych z Przedcza (połowa XV w., 128 szt. z naczyniem)

28) – monety polskie, zakonu krzyżackiego i inne (X-XV w., 20-30 szt.)

obiekty ilustrujące obiekty sakralne:

29) – fragmenty szyb witrażowych (ok. 15 szt., łączna powierzchnia ok. 25 x 25 cm)

30) – ceramiczne płytki posadzkowe (5 szt., łączna powierzchnia ok. 30 x 20 cm)

31) – kopia X w. czary włocławskiej (ok. 20 x 15 cm)

obiekty ilustrujące wydarzenia militarne:

32) – miecze rycerskie (XIV w., 2 szt., dł. 112-116 cm)

33) – pugiń (XIV w., dł. 40 cm)

34) – grot kopii rycerskiej (XIV w., żelazo, dł. 62,5 cm)

35) – grot włóczni (XV w., dł. 25,5 cm)

36) – żeleźce halabardy (XV w., ok. 31 x 18 cm)

37) – kord plebejski (XIV/XV w., dł. 78 cm)

38) – żeleźce toporka (XV w., ok. 6,5 x 13 cm)

39) – hełm typu „kapalin” (XV w., 17,5 x 33 cm)

40) – ostrogi rycerskie (XII/XIII – XV/XVI w., 4 szt., 16-20 x 6-10 cm)

41) – kamienna płyta inskrypcyjna z pomnika płowieckiego (1818 r., 63 x 56 cm, waga ok. 20 kg)

42) – pergaminowy akt erekcyjny kopca płowieckiego (1931 r., 44 x 53,5 cm)

II.3. MATERIAŁY INFORMACYJNE:

Prezentacja na monitorze multimedialnym z funkcją dotykową, z zakładkami tematycznymi:

> teksty źródłowe:

- gród włocławski z czasów Bolesława Chrobrego w kronice Galla Anonima
- dokument księcia kujawskiego i łęczyckiego Kazimierza I, nadający Włocławek diecezji włocławskiej, Kramsk 15 sierpnia 1255 r.
- odpis dokumentu II lokacji Włocławka wystawiony przez biskupa Macieja z Gołańczy z 1339 r.

> teksty opisowe (wyjaśniające, informujące):

- pochodzenie nazwy „Kujawy”
- najstarsze nazwy miasta
- przynależność administracyjna miasta w okresie średniowiecza
- rozwój terytorialny i urbanistyczny miasta w okresie średniowiecza
- kościół św. Gotarda, opactwo benedyktyńskie i cysterskie w Szpetalu
- katedry włocławskie
- historia „czary włocławskiej”
- mennictwo biskupów kujawskich w okresie rozbitcia dzielnicowego
- rzemiosło miejskie w wiekach średnich
- sąsiedztwo z Zakonem Krzyżackim (w tym m.in. opis bitwy płowieckiej)

> teksty biograficzne:

- noty biograficzne ok. 8-10 osób

> kalendarium:

- około 50 dat wydarzeń związanych z historią średniowiecznego Włocławka

III. W MIEŚCIE PRYWATNYM

Po II pokoju toruńskim (1466 r.) nastąpił blisko dwustuletni okres stabilizacji politycznej państwa, który miał bezpośrednie przełożenie na koniunkturę gospodarczą Włocławka. Ze względu na swoje dogodne położenie miasto pełniło rolę portu handlowego, głównie dla produktów rolnych oraz leśnych. Jego znaczenie na handlowej mapie Polski jeszcze bardziej wzrosło po dekreście króla Zygmunta I Starego z 14 czerwca 1520 r., na mocy którego utworzono w mieście komorę celną, odpowiedzialną za zbieranie podatków za towary eksportowane do Gdańska. Rozwój gospodarczy i demograficzny wpłynął na poszerzenie obszaru Włocławka o tzw. Nowe Miasto (obszar pomiędzy dzisiejszymi ulicami Królewiecką i Brzeską), przyłączone 7 stycznia 1577 r. przywilejem biskupa Stanisława Karnkowskiego. Bogacący się mieszczaństwo było fundatorami obiektów sakralnych i ich wyposażenia. Miasto było miejscem częstych wizyt monarchów, m.in. Kazimierza Jagiellończyka, Zygmunta Augusta, Stefana Batorego, Zygmunta III Wazy i Jana Kazimierza. Rangę miasta podnosił fakt ustanowienia pierwszego w Polsce (i trzeciego w Europie) seminarium duchownego. Włocławek nie uniknął licznych klęsk żywiołowych – powodzi, pożarów oraz epidemii, które rujnowały i wyludniały miasto. Okres stabilizacji Włocławka zakończył się wraz z potopem szwedzkim (1655-1660). Dopełnieniem klęsk nawiedzających miasto były niszczycielskie działania wojsk szwedzkich i kozackich z okresu Wojny Północnej (1704-1710), Konfederacji Barskiej (1769) i napadów wojsk pruskich (1771-1772). Pomimo podejmowanych prób dźwignięcia miasta z upadku (działalność Komisji Dobrego Porządku z lat 1787-1788), pozostałe lata osiemnastego stulecia przebiegały pod znakiem regresu i upadku miasta. W 1793 r. Włocławek wraz z całym województwem brzesko-kujawskim dostał się pod zabór pruski i wszedł w skład prowincji Prusy Południowe. Okres staropolski kończy się dla miasta udziałem w insurekcji kościuszkowskiej z 1794 r. Klęska powstania doprowadziła do III rozbioru Polski i przypieczętowała panowanie pruskie. Od 1796 r. w wyniku sekularyzacji dóbr kościelnych przez władze pruskie, Włocławek przestał być własnością biskupów i stał się miastem królewskim.

Tą część ekspozycji proponuje się zbudować wokół dwóch zagadnień:

- a) życia miasta od 2. połowy XV w. do XVIII w. (ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju gospodarczego w płaszczyźnie handlu i rzemiosła)
- b) udziału mieszkańców miasta i okolicy w insurekcji kościuszkowskiej 1794 r.

Sugestie kompozycyjne i zabudowa wystawy:

Za tło ekspozycji mogą posłużyć:

- powiększona kopia akwareli Abrahama Boota, wykonana ok. 1627-1628, przedstawiająca panoramę Włocławka od strony Zazamcza, z zamkiem biskupów i katedrą (reprodukcja na podstawie oryginału znajdującego się w zbiorach Archiwum Państwowego w Gdańsku)
- wielkoformatowa reprodukcja XVII-wiecznej grafiki przedstawiającej dmuchacza szkła przy pracy w hucie w Jamestown – pierwszej osady europejskiej na kontynencie północnoamerykańskim. Posłuży ona jako ilustracja do opowiedzenia historii Zbigniewa Stefańskiego (2. poł. XVI w. – po 1625 r.), szklarza z Włocławka, który w 1608 r. znalazł się w pierwszej grupie osadników europejskich w Ameryce.

Dodatkowymi elementami kompozycyjnymi mogą być:

- wizualizacja 3D portu włocławskiego (po 1520 r. – z komorą celną) – przedstawienie lewego brzegu Wisły w granicach ówczesnego miasta (od ujścia Zgłowiączki do wysokości kościoła św. Jana) z modelami statków handlowych na rzece i spichrzami w głębi lądu (160 x 80 cm)
- model statku wiosłowego typu „galar” – 100 x 22 x 7 cm (model ze zb. muzeum)
- model statku żaglowo-wiosłowego typu „szkuta” – 156 x 27 x 71 cm (model ze zb. muzeum)
- makieta kościoła św. Wojciecha (1639-1881; pierwotnie p.w. Wszystkich Świętych) – 31 x 22 x 35,5 cm (makieta ze zb. muzeum)
- dokument biskupa Stanisława Karnkowskiego, nadający miastu Włocławek tzw. Nowe Miasto (7 stycznia 1577 r.) – wykonany w formie kopii w rozmiarach rzeczywistych dokumentu znajdującego się w zbiorach Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie

W celu zilustrowania powstania 1794 r. zostaną wykonane manekiny:

- z kopią umundurowania żołnierza piechoty armii pruskiej
- z kopią stroju powstańca z nieregularnych formacji (mieszczanin włocławski)

III.1. MATERIAŁY ILUSTRACYJNE I IKONOGRAFIA:

- A. plan miasta XVI-XVII w. – graficzne przedstawienie na tablicy granic nowożytnego Włocławka (po włączeniu w jego obręb tzw. Nowego Miasta), z układem urbanistycznym zawierającym lokalizację poszczególnych elementów zabudowy (m.in. kościoła św. Stanisława, kościoła św. Jana Chrzciciela, kościoła i klasztoru franciszkanów, kościoła św. Wojciecha, kanonii przy ul. Gdańskiej 8, ratusza, spichrzy zbożowych, folwarku biskupiego na Zazamczu itp.)
- B. Plan Włocławka Komisji Dobrego Porządku z 1787 r. – powiększenie na tablicy (w skali ok. 2:1 – ok. 134 x 249 cm) planu miasta wykonanego przez Marca Sitza na podstawie oryginału znajdującego się w zbiorach Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie
- C. mapa przebiegu powstania 1794 r. na Kujawach – graficzne przedstawienie na tablicy ruchów wojsk powstańczych i pruskich z oznaczeniem ważniejszych ośrodków biorących udział w insurekcji

III.2. OBIEKTY ZABYTKOWE:

obiekty ilustrujące życie miasta (2. poł. XV w. – XVIII w.):

- 1) – chorągwie miedziane biskupa łubieńskiego z zamku włocławskiego (1638 r., 2 szt., ok. 64 x 90 cm)
- 2) – dzwon z ratusza włocławskiego (1661 r., wys. ok. 33 cm)
- 3) – skrzynia drewniana (1693 r., 56 x 101 x 59 cm)
- 4) – skrzynia żelazna bez wieka (XVIII w., 62 x 94 x 53 cm)
- 5) – skrzynia żelazna z malowidłem na wewnętrznej stronie wieka (XVIII w., 55 x 72 x 47 cm)
- 6) – odcisk pieczęci Władysława IV Wazy (1. poł. XVII w., śr. 9,5 cm)
- 7) – odcisk pieczęci Augusta III Sasa (ok. 1750 r., śr. 10,5 cm)
- 8) – tłok pieczętny Andrzeja Kretkowskiego, starosty kowalskiego (po 1746 r., śr. 4,7 cm)
- 9) – druk: Tabela wybitej monety w Mennicy Warszawskiej (1790 r., 25 x 20 cm)
- 10) – odbitki cynowe cechów rzemieślniczych (1688 r., 1702 r., 2 szt., śr. 3,5-4 cm)
- 11) – zamki do drzwi (XVII-XVIII w., 2-3 szt., ok. 30 x 20 cm)
- 12) – kołatka do drzwi (XVII-XVIII w., 40 x 20 cm)
- 13) – brązowy cyrkiel (XVI/XVII w., dł. 11 cm)
- 14) – brązowe naczynie „trójnóg” (XV-XVI w., wys. ok. 17 cm)
- 15) – strzelba skałkowa „janczarka” (XVII-XVIII w., dł. 115,5 cm)
- 16) – pistolety skałkowe (2 poł. XVII w., 2 szt., dł. 27-43,5 cm)
- 17) – żeleźce czekanów (XVII w., 2 szt., 16,5-18 x 19-19,5 cm)
- 18) – halabarda z drzewcem (XVII w., wys. 206 cm)
- 19) – tarcza typu wschodniego (XVII w., śr. 45,5 cm)
- 20) – elementy uzbrojenia ochronnego husarza i żołnierza piechoty (XVII w.): fragment kolczugi (11,5 x 12 cm), taszka (ok. 20 x 18 cm), obojczyk (ok. 30 x 30 cm), nakolanko (ok. 14 x 15 cm), szyszak (28 x 34 cm), naramiennik (szer. 25 cm), szturmak (wys. 32 cm), napierśnik (51 x 40 cm)
- 21) – butelka (XVII-XVIII w., wys. 28 cm)
- 22) – fragmenty szyjek butelek (XVII-XVIII w., 3 szt., dł. 8-12 cm)
- 23) – denka butelek (XVII-XVIII w., 3 szt., śr. 8-9 cm)
- 24) – żarnowy kamień młyński /wiatraczny (XVII-XVIII w., śr. ok. 70 cm, waga ok. 80 kg)
- 25) – dokument Rady Miasta i Burmistrza Włocławka (1780 r., 35 x 22 cm)
- 26) – skarb monet z Kruszyzna (szóstaki, orty i tymfy polskie i pruskie, po 1772 r., 1419 szt.)
- 27) – skarb monet z Krakowa (półtoraki polskie, pruskie i szwedzkie, po 1633 r., 50 szt. z naczyniem)
- 28) – skarb monet z nieznanej miejscowości (szelągi miedziane polskie i litewskie po 1658 r., 731 szt.)
- 29) – monety i bilety skarbowe będące w obiegu na ziemiach polskich w o okresie nowożytnym, reprezentujące panowania poszczególnych władców (100-150 szt.)
- 30) – medal „Dostojnemu powracającemu. Powrót Augusta II do Drezna” (1704 r., śr. 3,2 cm)

31) – obiekty metrologiczne: szklanice, kufle, dzbany, wagi równoramienne proste, wagi rzymskie, odważniki. (15-20 szt., dł. 10-60 cm)

Uwagi: chorągwie miedziane – poz. 1) mogą być zawieszone wysoko na ścianie poza gablotami

obiekty ilustrujące kulturę szlachecką:

32) portrety szlacheckie (od 1 do 4) wym. 75 x 64 cm

33) portret trumienny, wym. Ok. 40 x 40 cm

34) Karabela (szabla polska)

35) fragment pasa kontuszowego

36) siodło po gen. Augustynie Słubickim (pocz. XIX w., ok. 70 x 65 x 35 cm)

37) tarcza perska XVII w., średn. ok. 70 cm

38) łyżki herbowe pozłociste XVI w. (2 szt.) dł. 23 cm

39) zegar kaflowy XVII w. (wys. ok. 10, średn. ok. 15cm)

obiekty ilustrujące insurekcję kościuszkowską:

40) – portret naczelnika Tadeusza Kościuszki (XIX w., 67 x 51 cm)

41) – portret gen. Jana Henryka Dąbrowskiego (XIX w., 82 x 70 cm)

42) – kule artyleryjskie (k. XVIII w., 16 szt., śr. 12-30 cm)

43) – miedziana beczka na proch (k. XVIII w., 62 x 42 cm)

44) – strzelba skałkowa (k. XVIII w., dł. 124 cm)

45) – pistolet skałkowy (XVIII w., dł. 49 cm)

46) – broń biała (2. poł. XVIII w., 7 szt., dł. 33-93 cm)

47) – bilety skarbowe z okresu insurekcji kościuszkowskiej (1794 r., 7 szt.)

48) – szóstaki koronne z okresu insurekcji kościuszkowskiej (1794 r., 2 szt.)

49) – biżuteria patriotyczna z symboliką insurekcji z 1794 r. (2. poł. XIX w., 2 szt.)

50) – medal pośmiertny *Generał Wojsk Polskich Stanisław Mokronoski* (1821 r.)

51) – monety Prus Południowych (trojak, grosze i półgrosze, 1796-1797, 45 szt.)

III.3. MATERIAŁY INFORMACYJNE:

Prezentacja na monitorze multimedialnym z funkcją dotykową, z zakładkami tematycznymi:

> teksty źródłowe:

- przywileje królów polskich na prowadzenie w mieście jarmarków i targów (1520, 1615 i 1713 r.)
- przywilej biskupa Stanisława Karnkowskiego dotyczący rozszerzenia granic Włocławka
- potwierdzenie artykułów Cechu Rybaków przez biskupa Hieronima Rozrażewskiego z 1594 r.
- zatwierdzenie przywilejów Cechu Krawców przez biskupa Wawrzyńca Gembickiego z 1615 r.
- przywilej dla Cechu Piwowarów biskupa Antoniego Ostrowskiego, Warszawa 19 grudnia 1764 r.
- rozporządzenie Komisji Dobrego Porządku z 1787 r.
- pruski opis Włocławka z 1796 r.

> teksty opisowe (wyjaśniające, informujące):

- układ przestrzenny i zabudowa miasta w okresie nowożytnym
- handel i rzemiosło we Włocławku
- klęski żywiołowe i wojny w okresie nowożytnym dotyczące Włocławek
- przebieg insurekcji kościuszkowskiej na Kujawach i we Włocławku

> teksty biograficzne:

- noty biograficzne ok. 11-14 osób

> kalendarium:

- około 70-80 dat wydarzeń związanych z historią nowożytnego Włocławka.

IV. NIESPEŁNIONE NADZIEJE WOLNOŚCI

Od początku dziewiętnastego stulecia Włocławek pozostawał w granicach państwa pruskiego. W 1806 r. w wyniku klęski Prus w wojnie z Francją tereny Wielkopolski oraz Kujaw zostały wyzwolone spod rządów zaborcy. Posuwająca się na wschód Wielka Armia cesarza Napoleona Bonaparte zajęła Włocławek 15 listopada 1806 r. Na mocy postanowień traktatów w Tylży (7 i 9 lipca 1807 r.) z części ziem zagarniętych przez Prusy utworzone zostało Wielkie Księstwo Warszawskie, w granicach którego znalazł się również Włocławek. Miasto nadal należało do powiatu brzeskiego, który włączony został do departamentu bydgoskiego. W trakcie działań wojennych 1809 r. przez Włocławek maszerowały oddziały austriackie gen. Jana Fryderyka Mohra, których celem był Toruń. Operacja ta – jak i cała wojna – zakończyła się porażką Austriaków. W okresie Wielkiego Księstwa Warszawskiego w mieście czasowo stacjonowały różne francuskie i polskie jednostki wojskowe. W wyniku klęski Francji w kampanii rosyjskiej (1812 r.) nastąpił faktyczny upadek Księstwa Warszawskiego. Posuwająca się na zachód armia rosyjska zajęła Włocławek w lutym 1813 r.

Po upadku Napoleona, na mocy postanowień Kongresu Wiedeńskiego, miasto znalazło się w obrębie Królestwa Polskiego (zwanego też Kongresowym), utworzonego z części ziem Wielkiego Księstwa Warszawskiego, związanego przez konstytucję i unię personalną z Cesarstwem Rosyjskim (1815). W dniu 29 listopada 1830 r. wybuchło antyrosyjskie powstanie zwane listopadowym. Przygotowania do wojny objęły również swym zasięgiem Włocławek i Kujawy. Zorganizowano m.in. straż bezpieczeństwa oraz formacje piechoty które aktywnie uczestniczyły w późniejszych walkach. W połowie 1831 r. rejon Włocławka stał się teatrem licznych przemarszów i przepraw wojsk polskich i rosyjskich. Ostatecznie 20 lipca 1831 r. miasto zostało opanowane przez oddziały rosyjskie.

W latach 1863-1864 Królestwem Polskim wstrząsnęło powstanie styczniowe. Już od 1861 r. społeczeństwo włocławskie brało udział w fali manifestacji narodowych. W tym samym roku w mieście wprowadzono stan wojenny, który z chwilą wybuchu powstania uległ dalszemu zaostrzeniu. W czasie działań powstańczych Włocławek pozostawał, jako siedziba silnego garnizonu, w rękach rosyjskich. Pomimo to w mieście działały zorganizowane struktury konspiracyjne wspierające walkę zbrojną toczoną przez partie powstańcze na terenie Kujaw. W latach 1863-1864 miasto było widowiskiem okrutnych represji wobec powstańców i osób podejrzanych o udział w nim. W wielu budynkach ulokowane zostały doraźne więzienia. Na miejscu też wykonywane były wyroki śmierci.

Ta część ekspozycji dotyczyłaby prezentacji udziału Włocławka i jego mieszkańców w walkach o charakterze niepodległościowym, obejmujących okres:

- a) Wielkiego Księstwa Warszawskiego (1807-1815)
- b) powstania listopadowego (1830-1831)
- c) powstania styczniowego (1863-1864).

Sugestie kompozycyjne i zabudowa wystawy:

Jako tło dla zobrazowania okresu Wielkiego Księstwa Warszawskiego (1807-1815) może posłużyć tablica z wyobrażeniem orła armii Księstwa, na którym znalazłby się nadrukowany krótki tekst relacji Piotra Filkiewicza (kapitan WP, oficer włocławskiej gwardii narodowej, burmistrz Włocławka w latach 1808-1812), dotyczący udziału Gwardii Narodowej z Włocławka w wojnie z Austrią 1809 r.

Kompozycję części wystawy dotyczącej przebiegu powstania listopadowego (1830-1831) można oprzeć na aranżacji manekina z kopią umundurowania żołnierza 19. Pułku Piechoty Liniowej Królestwa Polskiego, w którym służyło wielu mieszkańców Włocławka i okolic.

Do stworzenia ekspozycji dotyczącej powstania styczniowego proponuje się wykorzystanie wielkoformatowego graficznego przedstawienia herbu używanego w okresie powstania styczniowego: na zwieńczonej koroną zamkniętą tarczy o trzech polach Orzeł Biały, Pogoń i Archanioł Michał. Herb może również stanowić tło tekstu przysięgi powstańczej. Uzupełnieniem będzie manekin, na którym znajdzie się kopia umundurowania żołnierza partii powstańczej z terenu Kujaw.

IV.1. MATERIAŁY ILUSTRACYJNE I IKONOGRAFIA:

- A. mapa przebiegu powstania listopadowego 1830-1831 na Kujawach
- B. mapa przebiegu powstania styczniowego 1863-1864
- C. fotografie uczestników powstania 1863-1864 (2. poł. XIX w., 18 szt., wys. 6-30 x 10,5-20 cm)
- D. fotografie z odsłonięcia pomnika w Krzywosądku (1916 r., 3 szt., 18 x 24 cm)
- E. fotografie z odsłonięcia pomnika płk S. Bechiego (1924 r., 3 szt., 18 x 24 cm)

IV.2. OBIEKTY ZABYTKOWE:

obiekty ilustrujące okres Wielkiego Księstwa Warszawskiego (1807-1815):

- 1) – rzeźba Orła Białego z ratusza miejskiego 1807 r., (80 x 90 cm)
- 2) – fotografia nagrobka płk Józefa Dzierzbickiego (ok. 1926 r., 15 x 9 cm)
- 3) – część dyplomu płk hr. Wincentego Krasińskiego (1807-1811, 18 x 26 cm)
- 4) – płyta żeliwna z orłem Cesarstwa Francuskiego (ok. 1810 r., 31 x 25,5 cm)
- 5) – broń biała (pocz. XIX w., 4 szt., dł. 73-100 cm)
- 6) – ostroga kawaleryjska (ok. 1807 r., dł. 7 cm)
- 7) – 4-funtowa kula armatnia (ok. 1810 r., śr. 8 cm)
- 8) – guzik mundurowy żołnierza francuskiego (pocz. XIX w., śr. 2,5 cm)
- 9) – „Gazeta Warszawska” (1813 r., 3 szt., 22 x 17 cm)
- 10) – tłok pieczętny z godłem Księstwa Warszawskiego (1808-1815)
- 11) – odcisk Pieczęci Komisji Wojskowej Województwa Inowrocławskiego (ok. 1807 r.)
- 12) – monety (grosze, trojaki, piątki, dziesiątki, dwuzłotówka, 1810-1812, 39 szt.)
- 13) – banknot o wartości 1 talara (przed 1812 r.)
- 14) – Medal Św. Heleny (ok. 1857 r.)

obiekty ilustrujące okres powstania listopadowego (1830-1831):

- 15) – broń biała (l. 20-30. XIX w., 4 szt., dł. 48-95 cm)
- 16) – broń palna (l. 20-30. XIX w., 2 szt., dł. 35-146 cm)
- 17) – orzeł z kaszkietu grenadiera lub strzelca konnego gwardii (ok. 1827 r., 13,5 x 10 cm)
- 18) – ryngraf oficera wyższego piechoty (ok. 1830 r., 8 x 16,5 cm)
- 19) – bilety wizytowe (1815-1831, 4 szt., 5 x 9 cm)
- 20) – Order Virtuti Militari (1831 r.)
- 21) – monety (grosze, trojaki, złotówki, 1815-1831, 21 szt.)
- 22) – odcisk pieczęci Sztabu Głównego Dyktatury (1831 r.)
- 23) – odcisk pieczęci Komendanta Generalnego Zakładów Remontów Jazdy Polskiej (1830-1831)

obiekty ilustrujące okres powstania styczniowego (1863-1864):

- 24) – kosy na sztorc (2. poł. XIX w., 2 szt., dł. 216-259 cm)
- 25) – broń palna długa (l. 50/60. XIX w., 8 szt., dł. 107-139 cm)
- 26) – broń palna krótka (l. 50/60. XIX w., 7 szt., dł. 17,5-39 cm)
- 27) – broń biała długa (l. 50/60. XIX w., 2 szt., dł. 97,5-110 cm)
- 28) – broń biała krótka (l. 50/60. XIX w., 5 szt., dł. 52,5-63,5 cm)
- 29) – pociski do broni palnej (po 1850 r., 5-6 szt., dł. 2-3 cm)
- 30) – guziki mundurowe żołnierza rosyjskiego (l. 50/60. XIX w., 2 szt., śr. 2 cm)
- 31) – pęta do zakuwania pojmanych powstańców (1863 r., 2 szt., dł. 46-50 cm)
- 32) – szklana manierka (ok. 1850 r., 25,5 x 11,5 cm)
- 33) – lampka powstańcza (ok. 1863 r., 18 x 12 cm)
- 34) – prochownice (ok. 1850 r., 4 szt., dł. 18-22 cm)
- 35) – kamień z rzeźbą Orła Białego, krzyża, kotwicy i serca (po 1863 r., 25 x 16 cm)
- 36) – medale związane z powstaniem styczniowym (1863-1989, 8 szt.)
- 37) – obligacje tymczasowe Rządu Narodowego o nominale 100 i 1000 zł (1863 r., 2 szt.)
- 38) – ryngrafy używane w okresie powstania (1768-1864, 2 szt., 23-28 x 20-26 cm)
- 39) – pamiątka żałoby narodowej: chusta czarna koronkowa (ok. 1863 r.)
- 40) – pamiątki żałoby narodowej: krzyżyki, łańcuszki, brosze (1861-1864, 15 szt., dł. 4,5-50 cm)
- 41) – okulary dyktatora Romualda Traugutta (ok. 1863 r., dł. ok. 13 cm)
- 42) – pismo wójta Zagrodnicy dotyczące powstańców (14 marca 1863 r., 32 x 20 cm)

- 43) – rękopis „Historia Sztandaru z 1863 r. we Włocławku” (l. 20. XX w., 21 x 15 cm)
- 44) – rękopis przemowy Juliusza Kosińskiego na grobie poległych 1863 r. (1916 r., 25 x 10 cm)
- 45) – płyta z czarnego kamienia z metalowym krzyżem poświęcona płk Stanisławowi Bechiemu (płyta: 66 x 39,5 x 2 cm; krzyż: 100,5 x 30 x 7 cm)

IV.3. MATERIAŁY INFORMACYJNE:

Prezentacja na monitorze multimedialnym z funkcją dotykową, z zakładkami tematycznymi:

> teksty źródłowe:

- opis umieszczenia Orła Białego na gmachu ratusza z 1807 r.
- wspomnienia 7 uczestników powstania styczniowego spisane w 1918 r.
- relacje 13 świadków egzekucji powstańców styczniowych dokonanych we Włocławku

> teksty opisowe (wyjaśniające, informujące):

- Włocławek w okresie Wielkiego Księstwa Warszawskiego
- przebieg powstania listopadowego na Kujawach i we Włocławku
- przebieg powstania styczniowego na Kujawach
- Włocławek w okresie powstania styczniowego

> teksty biograficzne:

- noty biograficzne ok. 25-30 osób

> kalendarium:

- około 40 dat wydarzeń związanych z historią Włocławka w okresie Wielkiego Księstwa Warszawskiego, powstania listopadowego i powstania styczniowego.

V. W CIENIU FABRYCZNYCH KOMINÓW

W dziewiętnastym stuleciu Włocławek przeszedł głębokie zmiany terytorialne, gospodarcze oraz społeczne, które zmieniły miasto w zasadniczy sposób. Przekształciło się ono z jednonarodowego katolickiego w wielonarodowe i wielowyznaniowe (mniejszości niemiecka, żydowska i rosyjska) z silnym oraz nowoczesnym przemysłem. Widocznym zjawiskiem były zmiany w układzie terytorialnym i urbanistycznym. W 1818 r. opracowano plan regulacyjny miasta, zmodyfikowany pod koniec lat 40. XIX w. Pomiędzy 1848 a 1850 r. włączono do Włocławka szereg przylegających osad (m. in.: Syberia, Kępiny, Grondy, Papieżka, Glinki, Kolanowszczyzna), a w roku 1851 wcielono dobra rządowe Zazamcze. Kolejne powiększenie obszaru Włocławka nastąpiło po wybudowaniu w 1862 r. Drogi Żelaznej Warszawsko-Bydgoskiej, kiedy to przyłączono tereny Łanieszczyny, Bularki, Kokoszki, Rakutówka i Czerwonki. W tym czasie w mieście było realizowanych szereg inwestycji budowlanych – wznoszono liczne domy mieszkalne, powstały budynki użyteczności publicznej oraz obiekty o charakterze sakralnym. Na przestrzeni XIX w. Włocławek przekształcił się w jeden z największych ośrodków przemysłowych w Królestwie Polskim. Proces ten rozpoczął się jeszcze pod koniec XVIII w. i znacznie zdynamizował po 1850 r. Równolegle z nowoczesnym przemysłem rozwijały się warsztaty rzemieślnicze i usługowe, produkujące głównie na potrzeby miejscowej ludności i przyległych terenów wiejskich. Wiek XIX i początek wieku XX przyniósł narodziny polskich organizacji społecznych, prowadzących aktywną działalność na polu kulturalnym jak również narodowym. Zaliczyć do nich należy: Stowarzyszenie Straży Ogniowej Ochotniczej we Włocławku (1874), Włocławskie Towarzystwo Wioślarskie (1886), Polską Macierz Szkolną (1906), Towarzystwo Kolarzy we Włocławku (ok. 1906), Kujawski Oddział Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (1908), Towarzystwo Chrześcijańskich Rzemieślników i Przemysłowców Polskich we Włocławku (1905), Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” (1906) i wiele innych. Wybuch I wojny światowej położył kres rosyjskiej obecności we Włocławku i stworzył nowy rozdział w dziejach miasta.

Tą część ekspozycji proponuje się zbudować wokół następujących zagadnień:

- a) rozwój terytorialny i urbanistyczny miasta
- b) przemysł i rzemiosło Włocławka
- c) życie społeczne

Sugestie kompozycyjne i zabudowa wystawy:

Ekspozycję otwiera żeliwna płaskorzeźba godła cesarstwa rosyjskiego (po 1850 r.) oraz stanowiąca tło dla całości wielkoformatowa panorama fabryki cykorii Ferdynanda Bohma z pocz. XX w. (wykonana na podstawie oryginału ze zb. muzeum). Istotnymi elementami kompozycyjnym będą także:

- **mapa Włocławka z końca XIX w. przedstawiająca miasto w granicach powstałych po zmianach terytorialnych, z uwzględnieniem ówczesnego układu topograficzno-urbanistycznego, zawierającego obiekty o charakterze przemysłowym i użyteczności publicznej (250 x 150 cm)**
- makieta ratusza według stanu sprzed 1872 r. (ze zb. muzeum, 17,5 x 19 x 27 cm)
- makieta cerkwi według stanu na 1905 r. (ze zb. muzeum, 42,5 x 30 x 38 cm)
- model barki żaglowej typu „berlinka” (model ze zb. muzeum, 83 x 13 x 48 cm)
- aranżacja na manekinie stroju treningowego lub munduru galowego członka Włocławskiego Towarzystwa Wioślarskiego z początkowego okresu działalności (l. 80/90. XIX w.)

Tę część wystawy uzupełnia ekspozycja monograficzna (rekonstrukcja wnętrza) dawnego włocławskiego zakładu fotograficznego z przełomu XIX i XX w.

Ekspozycję zamyka aranżacja złożona z obiektów związanych z rzeką Wisłą: malowidło ścienne „Panorama Włocławka i zawody wioślarskie na Wiśle”; drewniany model balustrady przy bulwarach; kamień z wykutą datą budowy mostu łyżwowego ,1865 r.

V.1. MATERIAŁY ILUSTRACYJNE I IKONOGRAFIA I KONOGRAFIA:

- A. „Prospekt der Stadt Wloclawek am rechten Ufer Weichsel” (l. 30. XIX w., 44,5 x 82,5 cm)
- B. fotografie pracowników zakładów przemysłowych, straży ogniowej, towarzystwa wioślarskiego, szpitala i innych organizacji społecznych (XIX/XX w., 15-20 szt., 6-45 x 9-60 cm)
- C. fotografie (grafiki) widoków miasta oraz ważniejszych obiektów wzniesionych w XIX w. i na pocz. XX w. (30-35 szt., 9-25 x 12-35 cm)

V.2. OBIEKTY ZABYTKOWE:

obiekty ilustrujące rozwój terytorialny i urbanistyczny:

- 1) – zespół ok. 15 planów miasta i projektów architektonicznych z lat 1824-1912 w formie multimedialnej – patrz: V.3.

obiekty ilustrujące przemysł i rzemiosło:

- 2) – odcisk cynowy pieczęci Cechu Kuśnierskiego m. Włocławka (1803 r., ok. 3,5-4 cm)
- 3) – odcisk cynowy pieczęci Cechu Wielkiego Szykownego m. Włocławka (1802 r., ok. 3,5-4 cm)
- 4) – wilkom cechowy (1846 r., wys. ok. 36 cm)
- 5) – dokumenty cechowe (1826-1914, 9 szt., 41-57 x 42,5-62 cm)
- 6) – medal na pamiątkę otwarcia Drogi Żelaznej Warszawsko-Bydgoskiej (1862 r.)
- 7) – tłok pieczętny Budowniczego Powiatu Włocławskiego (po 1858 r.)
- 8) – godło stoczni rzecznej (przed 1914 r., 78 x 65 cm)
- 9) – dokument ze stoczni Aleksandra Paruszewskiego (1914 r., 30 x 22 cm)
- 10) – katalog wyrobów fabryki Hugo Mühsama (pocz. XX w., 23,5 x 13,5 cm)
- 11) – tabliczka z napisem „Ignacy Kochanowicz w Włocławku” (przed 1939 r., 8 x 25 cm)
- 12) – tabliczka z napisem „Włocławek W.H.” [Wilhelm Haack] (przed 1939 r., 8 x 25 cm)
- 13) – tabliczka z napisem „H. Mühsam” (przed 1939 r., 8 x 25 cm)
- 14) – termometr z fabryki Henryka Neumana (przed 1939 r., 60 x 10 cm)
- 15) – budzik I. Altmana (przed 1939 r., śr. 12 cm)
- 16) – weksel Włocławskiego Towarzystwa Wzajemnego Kredytu (1909 r.)
- 17) – pudełko do herbaty fabryki „F. Bohm” (przed 1939 r., 6,5 x 14 x 12 cm)

- 18) – obwoluty na produkty fabryki „Gleba & Bohm” (przed 1939 r., 7 szt., 24 x 27 cm)
- 19) – blaszane reklamy fabryki „Nobiles” (1933-1937, 2 szt., 52 x 37 cm)
- 20) – puszki po produktach fabryki „Nobiles” (l. 20/30. XX w., 4 szt., 17-19 x 11,5-15 x 6,5 cm)
- 21) – karta kolorów fabryki „Nobiles” (przed 1939 r., 27 x 12 cm)

obiekty ilustrujące życie społeczne:

- 22) – obwoluta listu do Komisarza Obwodu Kujawskiego we Włocławku (ok. 1850 r., 20 x 17 cm)
- 23) – tabliczka żeliwna z domu przy Zielonym Rynku (ok. 1905 r., 22,5 x 29 cm)
- 24) – świadectwo Włocławskiej Szkoły Rzemieślniczej (1909 r., 37 x 23 cm)
- 25) – świadectwo Żeńskiej Szkoły Handlowej M. Masłowskiej (1914 r., 52 x 35 cm)
- 26) – zeszyt do nauki kaligrafii (przed 1914 r., 21,5 x 17,5 cm)
- 27) – karta pocztowa Towarzystwa Pomocy dla Niezamożnych Uczniów Włocławskiej Szkoły Handlowej (przed 1914 r., 9,5 x 14,5 cm)
- 28) – proporzec Włocławskiego Towarzystwa Wioślarskiego (1886 r., 50 x 42,5 cm)
- 29) – róg bawoli (trofeum sportowe) Włocławskiego Towarzystwa Wioślarskiego (1898 r., 38 x 14 cm)
- 30) – kask strażacki typu kirasjerskiego (XIX/XX w., 20 x 20 x 31 cm)
- 31) – skórzane kaski strażackie (XIX/XX w., 2 szt., 16,5 x 15 x 24 cm)
- 32) – puchar pamiątkowy dla Wincentego Bojańczyka, naczelnika Włocławskiej Ochotniczej Straży Ogniowej (1893 r., wys. 23 cm)
- 33) – księga jubileuszowa Włocławskiej Straży Ogniowej (1900 r., 39 x 29 x 10,5 cm)
- 34) – sztandar Włocławskiej Straży Ogniowej (ok. 1874 r., płat: 128,5 x 98 cm, drzewce: dł. 288 cm)
- 35) – dokument: apel mieszkańców Włocławka do cara Rosji w sprawie autonomii Królestwa Polskiego i Sejmu w Warszawie (1905 r., 50 x 30 cm)
- 36) – afisz teatralny „Dwór we Władkowicach” (1906 r., 49 x 69 cm)
- 37) – legitymacja członka PTK (1911 r., 9,5 x 15,5 cm)
- 38) – akt otwarcia wystawy etnograficzno-artystycznej (1911 r.)
- 39) – paszport (1908 r., 16 x 10,5 cm)
- 40) – gazety: „Nadwiślanin”, „Dziennik Kujawski” (1914 r., 2 szt., 35-44 x 24,5-32 cm)
- 41) – druk: zaproszenie na ślub (1914 r., 10 x 15,5)

Zakład fotograficzny z XIX/XX w. (w wydzielonej, aranżowanej przestrzeni):

- 42) – biurko (XX w., 77 x 98 x 58 cm)
- 43) – pulpit do retuszu (XIX/XX w., 39 x 30 cm)
- 44) – prasa do fotografii (XIX/XX w., 23 x 11 cm)
- 45) – tekturowe pudełka do negatywów (XIX/XX w., 2 szt., 12 x 18 cm)
- 46) – szklane negatywy (XIX/XX w., 12 szt., 12 x 18 cm)
- 47) – ceramiczne kuwety (XX w., 2 szt., 35 x 25 cm)
- 48) – powiększalnik (XIX/XX w., 36 x 29 x 62 cm)
- 49) – parawan (XIX/XX w., 110 x 70 cm)
- 50) – parawan 3-częściowy (XIX/XX w., 115 x 129 cm)
- 51) – studyjny aparat fotograficzny na statywie (1872 r., 135 x 72 x 78 cm)
- 52) – altanowy aparat fotograficzny (k. XIX w., 55 x 65 x 70 cm)
- 53) – turystyczny aparat fotograficzny (XIX/XX w., 23 x 15,5 x 34 cm)
- 54) – ręczne aparaty fotograficzne (XX w., 15 szt., 10-15 x 10-15 x 12-15 cm)
- 55) – krzesło gięte (XIX/XX w., 80 x 41 cm)
- 56) – taboret (XIX/XX w., 45 x 30 cm)
- 57) – fotelik (XIX/XX w., 75 x 41 cm)
- 58) – fotelik dziecięcy (XIX/XX w., 68 x 34 cm)

- 59) – krzesło z regulacją (XIX/XX w., 91 x 40 cm)
- 60) – lada (XIX/XX w., 85 x 237 x 52 cm)
- 61) – jednodrzwiowa przeszklona szafa (XIX/XX w., 177 x 93 x 34 cm)
- 62) – toaletka z lustrem (XIX/XX w., 251 x 80 x 38 cm)
- 63) – fotografie w ramach (XIX-XX w., ok.50 szt., 18-65 x 24-95 cm)
- 64) – medal z wystawy gospodarczej (k. XIX w., śr. 7 cm)
- 65) – matryca z napisem „K. Szałwiński” (przed 1906 r., 2 x 7 cm)

Obiekty związane z Wisłą

- 66) malowidło ściennie „Panorama Włocławka i zawody wioślarskie na Wiśle” (ok. 1894 r., mobilne, 237 x 340 cm, waga ok. 300 kg)
- 67) drewniany model balustrady przy bulwarach (XX w., 172 x 21 cm, waga 25 kg)
- 68) kamień z wykutą datą budowy mostu łyżwowego (1865 r., 74 x 86 x 58 cm, waga ok. 250 kg)

V.3. MATERIAŁY INFORMACYJNE:

Prezentacja na monitorze multimedialnym z funkcją dotykową, z , z zakładkami tematycznymi:

- plany miasta i projekty architektoniczne z lat 1824-1912, obrazujących rozwój przestrzenny miasta:
 - plan miasta (1824 r.)
 - plan projektowanej ulicy Toruńskiej (l. 20/30. XIX w.)
 - plan ogrodów przy Trakcie Kowalskim (1834 r.)
 - plan Zazamcza (1837 r.)
 - plan budowy bulwaru (1843 r.)
 - plan miasta (1845-1848)
 - plan posesji na przedmieściu Zazamcze (1860 r.)
 - projekt zabudowy ulicy Toruńskiej (1868 r.)
 - plan miasta z projektem sieci wodno-kanalizacyjnej (1912 r.)
 - projekt architektoniczny domu przy ul. Gęsiej (1908 r.)
 - projekt architektoniczny fabryki drutu C. Klaukego (1904 r.)
 - projekt architektoniczny cerkwi (pocz. XX w.)
 - projekt przebudowy kamienicy przy Starym Rynku (1886-1887)
 - plan cmentarza przy Szosie Kowalskiej (1907 r.)
 - plan sytuacyjny fabryki cykorii F. Bohma (pocz. XX w.)
- teksty źródłowe:
 - opis Włocławka z 1820 r.
 - opis Włocławka z ok. 1850 r.
- teksty opisowe (wyjaśniające, informujące):
 - rozwój terytorialny i urbanistyczny w XIX i na początku XX w.
 - przemysł i rzemiosło Włocławka (reklamy firm włocławskich)
 - kolej żelazna i żegluga parowa
 - oświata i szkolnictwo
 - organizacje społeczne
- teksty biograficzne:
 - noty biograficzne ok. 20-25 osób
- kalendarium:
 - około 50 dat wydarzeń związanych z historią dziewiętnastowiecznego Włocławka

VI. NA PROGU NIEPODLEGŁOŚCI

Wybuch I wojny światowej przyniósł realną szansę na odzyskanie przez Polskę niepodległości. W nocy z 1 na 2 sierpnia 1914 stacjonujące we Włocławku oddziały rosyjskie wycofały się z miasta, a już 5 sierpnia wkroczyły do niego wojska niemieckie. W tym czasie obywatele Włocławka powołali do życia Milicję Obywatelską i Komitet Obywatelski, których zadaniem było utrzymanie porządku oraz rozwiązywanie spraw związanych z zarządzaniem miastem. Do listopada 1914 r. Włocławek kilkakrotnie przechodził z rąk do rąk. Ostatecznie w wyniku wielkiej bitwy (10-13 listopada 1914 r.) miasto zostało zajęte przez wojska niemieckie, w którym pozostały one do listopada 1918 r. Wyzwolenie Włocławka poprzedził bunt garnizonu niemieckiego (9 listopada), który po walkach z ochotnikami i żołnierzami POW został zmuszony 12 listopada 1918 r. do opuszczenia miasta. Przed nowym zagrożeniem Włocławek i jego mieszkańcy stanęli w sierpniu 1920 r. Toczyła się od 1919 r. wojna z Rosją Sowiecką dotarła do granic miasta. W dniach od 14 do 19 sierpnia garnizon Włocławka dowodzony przez płk Wojciecha Gromczyńskiego toczył heroiczne walki obronne, które pomimo ciężkich strat zakończyły się sukcesem.

Tą część ekspozycji należy zbudować wokół następujących zagadnień:

- a) Włocławek w latach I wojny światowej (1914-1918)
- b) miasto w pierwszych latach niepodległości (1918-1920)

Sugestie kompozycyjne i zabudowa wystawy:

W części poświęconej wydarzeniom z okresu I wojny światowej można wykorzystać – w formie powiększonej reprodukcji – niemiecką pocztówkę propagandową, przedstawiającą zwycięstwo wojsk niemieckich w bitwie pod Włocławkiem. Dodatkowo na trzech tablicach należałoby przedstawić przebieg trzydniowej bitwy Niemców z Rosjanami (11-13 listopada 1914 r.). W podobnym celu – jako element budujący tło – można posłużyć się reprodukcją plakatu propagandowego z wojny polsko-sowieckiej lub fotografią z czasu obrony Włocławka przed bolszewikami. Uzupełnieniem będzie również tablica z graficznym przedstawieniem obrony miasta w dniach 14-19 sierpnia 1920 r.

VI.1. MATERIAŁY ILUSTRACYJNE I IKONOGRAFIA:

- A. fotografie dotyczące działań wojennych w 1914 r. (15-20 szt., 9-31 x 14 x 40 cm)
- B. fotografie dotyczące życia w okresie okupacji niemieckiej 1914-1918 (15 szt., 8,5-55 x 9-67 cm)
- C. fotografie dotyczące wydarzeń z lat 1918-1920 (25 szt., 7,5-93 x 6,5-63 cm)

VI.2. OBIEKTY ZABYTKOWE:

obiekty ilustrujące okres I wojny światowej (1914-1918):

- 1) – broń biała długa (ok. 1900-1918, 6 szt., dł. 93,5-103,5 cm)
- 2) – broń biała krótka (1914-1918, 4 szt., dł. 40-50 cm)
- 3) – niemiecki tornister wojskowy (1915 r., 40 x 32,5 x 9 cm)
- 4) – niemiecki napierśnik saperski (ok. 1917 r., 35 x 36,5 x 28,5 cm)
- 5) – niemiecki Krzyż Żelazny (1914-1918, 6 x 6 cm)
- 6) – rosyjska odznaka strzelca wyborowego (przed 1917 r., 3,5 x 4,5 cm)
- 7) – rosyjska manierka wojskowa (przed 1914 r., 19 x 11,5 x 6 cm)
- 8) – poszyt dokumentów MO m. Włocławka (1914-1916, wymiar poszytu: 35 x 25 cm)
- 9) – druk: odezwa W. Ks. Mikołaja do Polaków (1914 r., 35 x 26 cm)
- 10) – afisz: ogłoszenie komendanta miasta Ribbentropa (1914 r., 33 x 34 cm)
- 11) – afisz: ogłoszenie komendanta etapowego miasta (1915 r., 56 x 36 cm)
- 12) – afisz: rozporządzenie naczelnika powiatu (1915 r., 34 x 64 cm)
- 13) – afisz: ogłoszenie generał-gubernatora warszawskiego (1916 r., 46 x 64 cm)
- 14) – afisz: ogłoszenie komendanta miasta i prezydenta miasta (1914 r., 33 x 50 cm)
- 15) – afisz: ogłoszenie prezydenta miasta (1914 r., 34 x 50 cm)
- 16) – afisz: cennik artykułów spożywczych oraz usług (1915 r., 81 x 37 cm)
- 17) – afisz: Ogłoszenie Prezydenta miasta Włocławka (1914 r., 34 x 50 cm)

- 18) – afisz: cennik artykułów spożywczych oraz usług (1915 r., 81 x 36,5 cm)
- 19) – plakat: „Kujawy żołnierzowi polskiemu 1817-1917” (1917 r., 40 x 49 cm)
- 20) – plan Włocławka (1915 r., 76 x 147 cm)
- 21) – tłok pieczętny inspektora podatkowego MO m. Włocławka (1914-1916, 8 x 3,5 cm)
- 22) – tłok pieczętny Magistratu miasta Włocławka (1915-1917, 7,5 x 3,5 cm)
- 23) – tłok pieczętny Urzędu Starszych Zgromadzenia Stelmachów (1917 r., 5,5 x 4 cm)
- 24) – opaska czerw.-biała z napisem: „MILICJA” członka MO m. Włocławka (1914-1916, ok.10x15 cm)
- 25) – opaska biało-czerwona z nadrukiem „STRAŻ” (przed 1918 r., 14,5 x 43,5 cm)
- 26) – banknoty (o nominale 20 i 1000 mk polskich, 1916-1917, 2 szt.)
- 27) – bilety Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej (z 1917 r., 8 szt., 5,5-11,5 x 9-19 cm)
- 28) – monety (o nominale 1-20 fennigów, po 1914 r., 4 szt.)
- 29) – bony zastępcze KO m. Włocławka (o nominale 5-50 kopiejek, 1914 r., 4 szt., 7 x 12 cm)
- 30) – kartki żywnościowe (1916-1918, do 100 szt. 2,5-3 x 6-7 cm)
- 31) – medal „Rosjanie Braciom Polakom” (1914 r., śr. 3 cm)
- 32) – medal „125. rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja” (1916 r., śr. 3 cm)
- 33) – medal „Cześć Legionom” (1916 r., śr. 3 cm)
- 34) – medal pamiątkowy z obchodów 100. rocznicy śmierci T. Kościuszki (1917 r., śr. 2,9 cm)
- 35) – medal „Józef Piłsudski” (1917 r., śr. 6 cm)
- 36) – plakietka „Ratujcie dzieci” (1916 r., śr. 5,5 cm)
- 37) – odznaka 1. Brygady Legionów Polskich „Za wierną służbę” (po 1916 r., śr. 3,5 cm)
- 38) – identyfikator dla psa (1915 r., śr. 3 cm)
- 39) – odznaka „Sądy Królewsko-Polskie” (1917-1918, 3 x 4 cm)
- 40) – cegiełki, nalepki okienne, znaczki kwestarskie, bilety wstępu, zaproszenia, wstążki patriotyczne (1915-1918, 10-15 szt., 3-20 x 3-15 cm)
- 41) – gazeta „Ostatnie Wiadomości” (1914 r., 31 x 24 cm)
- 42) – gazeta: „Goniec Kujawski” – w tym nr z aktem 5 Listopada (1916-1918, 4 szt., 48 x 32 cm)
- 43) – druki ulotne o charakterze politycznym (1914-1918, 20-30 szt., 10,5-30 x 10-23 cm)
- 44) – paszporty (1915-1917, 3 szt., 14 x 10 cm)
- 45) – orzeł z czapki ułana 2. Pułku Ułanów Legionów Polskich (1914 r., 10,5 x 8,5 cm)
- 46) – ryngraf legionowy (przed 1918 r., 7 x 5,5 cm)

obiekty ilustrujące lata 1918-1920:

- 47) – broń palna długa (pocz. XX w., 2 szt., dł. 93-95 cm)
- 48) – broń palna krótka (pocz. XX w., 9 szt., dł. 15,5-29 cm)
- 49) – broń biała długa (1916-1919, 5 szt., dł. 83-99,5 cm)
- 50) – broń biała krótka (1914-1918, 4 szt., dł. 40-50 cm)
- 51) – buty wojskowe uczestnika obrony Włocławka w sierpniu 1920 r. (1920 r., 2 szt., wys. 44,5 cm)
- 52) – plakietka ze stylizowanym Orłem Białym (ok. 1918 r., 25,5 x 18 cm)
- 53) – płat sztandaru „W rocznicę radosnej chwili wyzwolenia z rąk wroga Rzeczpospolitą Polską” (po 1918 r., 115 x 100 cm)
- 54) – hełmy: francuski i niemiecki (1915-1916, 2 szt., 13-18 x 20-23 x 27,5-32,5 cm)
- 55) – metalowa tabliczka z nazwą ulicy: „UL OBRONCÓW WISŁY” (przed 1939 r., 15 x 60 cm)
- 56) – łuska artyleryjska (1920 r., 57 x 7,5 cm)
- 57) – grawerowany pamiątkowy korpus pocisku (1920 r., 27 x 7,5 cm)
- 58) – afisz: zarządzenie starosty o wprowadzeniu stanu wyjątkowego (1920 r., 47 x 63 cm)
- 59) – afisz: przepisy dotyczące werbunku do Armii Ochotniczej (1920 r., 64 x 47 cm)
- 60) – afisz: zawiadomienie Prezydenta miasta Włocławka (1921 r., 33 x 67 cm)

- 61) – projekt architektoniczny Pomnika Poległych Obrońców Wisły 1920 r. (1922 r., 34,5 x 105 cm)
- 62) – legitymacja Włocławskiego Komitetu Obrony Narodowej (1920 r., 12,5 x 19 cm)
- 63) – medal pamiątkowy „W dziesiątą rocznicę Cudu nad Wisłą” (1930 r.)
- 64) – żelazna obrączka „Złoto Ojczyźnie 1918” (1919 r., śr. 2 cm)
- 65) – znaczek pamiątkowy „Bitwa warszawska 15 VIII 1920” (1936 r., śr. 2 cm)
- 66) – odznaka „Czyn narodu – cud Wisły” (1920 r., śr. 3 cm)
- 67) – odznaka pamiątkowa „Krzyż Pamiątkowy Armii Ochotniczej” (1920 r., 4 x 3,5 cm)
- 68) – odznaka pamiątkowa „Ofiarnym OKOP” (1921 r., śr. 2,5 cm)
- 69) – bilet Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej (o nominale 500 mk polskich, 1919 r. 12 x 19,5 cm)
- 70) – bon: Pożyczka na rzecz budowy Domu Harcerskiego (z 1918 r., 9,5 x 16,5 cm)

VI.3. MATERIAŁY INFORMACYJNE:

Prezentacja na monitorze multimedialnym z funkcją dotykową, z zakładkami tematycznymi:

> teksty źródłowe:

- zapiski z dziennika Bogusława Różańskiego z lat 1914-1918,
- opis bitwy pod Włocławkiem 11-13 listopada 1914 r. we wspomnieniach Antoniego Karasiewicza
- protokół z LXXXV posiedzenia Rady Miejskiej m. Włocławka w dniu 12 sierpnia 1920 r.
- opis obrony Włocławka według relacji uczestników (z wniosku o odznaczenie Krzyżem Virtuti Militari por. Michała Lubicz-Sawickiego)

> teksty opisowe (wyjaśniające, informujące):

- bitwa pod Włocławkiem 11-13 listopada 1914 r.
- okupacja niemiecka z lat 1914-1918
- włocławskie wydarzenia z listopada 1918 r.
- obrona Włocławka w dniach 14-19 sierpnia 1920 r.

> teksty biograficzne:

- noty biograficzne ok. 20 osób

> kalendarium:

- około 20 dat wydarzeń związanych z okresem I wojny światowej i pierwszych lat niepodległości

VII. W WOLNEJ POLSCE

W latach 1919-1938 Włocławek oraz powiat włocławski wchodziły w skład woj. warszawskiego, zaś od 1 IV 1938 r. włączone je w granice województwa pomorskiego. Okres 20-lecia międzywojennego to czas intensywnego rozwoju miasta, zarówno gospodarczego jak i terytorialnego. Na podstawie planu opracowanego w 1924 r. przez inż. arch. Kazimierza Saskiego rozpoczęto prace zmierzające do sfunkcjonalizowania układu przestrzennego Włocławka. Wzrost liczby mieszkańców (z ok. 40 000 w 1918 r. do blisko 67 000 w 1939 r.) wpłynął na przyłączenie do Włocławka w 1927 r. przyległych osad (m. in. Szpetal, Papieżka, Krzywe Błota, Łęg, Kapitułka, Słodowo). W dziedzinie budownictwa przemysłowego powstało kilka nowych obiektów a już istniejące poddane zostały modernizacji. W latach 1922-1927 wybudowano tzw. kolonię urzędniczą (ul. Żałobna), a do lat 30-tych 10 gmachów szkolnych, siedzibę Muzeum Kujawskiego (ul. J. Słowackiego), budynek poczty (ul. F. Chopina), halę targową (Zielony Rynek), siedzibę Włocławskiego Towarzystwa Wioślarskiego (ul. Piwna) oraz kościół pw. św. Stanisława Biskupa (ul. Wiejska). Wielką inwestycją była także realizowana w latach 1935-1937 budowa mostu stalowego na Wiśle. Niestety wybuch II wojny światowej uniemożliwił realizację wielu planów rozwojowych Włocławka.

Sugestie kompozycyjne i zabudowa wystawy:

Centralnym elementem ekspozycji może być plan regulacji i zabudowy Włocławka z 1924 r. Jego uzupełnieniem i rozwinięciem będą plany architektoniczne z lat 1919-1939 (w wersji multimedialnej)

oraz liczne fotografie dokumentujące ważne wydarzenia i życie codzienne we Włocławku okresu dwudziestolecia międzywojennego. Korespondować z tym będzie aranżacja na manekinie munduru galowego członka Towarzystwa Kolarzy we Włocławku z lat 20/30. XX w. (2 szarfy i 2 opaski za zwycięstwa w zawodach oraz 59 odznak sportowych ze zb. muzeum). Ważnym elementem ekspozycji będą pamiątki po 14. Pułku Piechoty, który stacjonował w mieście do 1939 r. Głównym elementem historii pułku będzie manekin ubrany w oryginalny (pochodzący ze zb. muzeum) mundur służbowy podporucznika z 14. PP.

VII.1. MATERIAŁY ILUSTRACYJNE I IKONOGRAFIA:

A. do wykorzystania zespół ok. 100 fotografii dokumentujących życie Włocławka w latach 20. i 30. XX w. (9-50 x 14-70 cm)

VII.2. OBIEKTY ZABYTKOWE:

- 1) – plan regulacyjny i zabudowania miasta (1924 r., 72,5 x 116,5 cm)
- 2) – tabliczka z domu przy Placu Dąbrowskiego (przed 1939 r., 25 x 23 cm)
- 3) – tablica pamiątkowa PTG „Sokół” (1936 r., 134,5 x 85 cm)
- 4) – odznaki szkół, towarzystw i organizacji (1919-1939, 15 szt., ok. 5 x 5 cm)
- 5) – afisz: obwieszczenie starosty powiatowego (1935 r., 34 x 24 cm)
- 6) – afisze sztuk teatralnych, filmów, odczytów (1919-1939, ok. 10 szt.)
- 7) – prasa lokalna z l. 20-30. XX w., (10 szt., ok. 50 x 35 cm)
- 8) – portmonetka z reklamą KKO m. Włocławka (przed 1939 r., 4,5 x 10 x 2 cm)
- 9) – skoroszyt KUJAWSKA ELEKTROWNIA OKRĘGOWA (przed 1939 r., 36 x 25,5 cm)
- 10) – świadectwo pracy z fabryki H. Mühsama (1922 r., 28,5 x 22 cm)
- 11) – etui na okulary firmy Henryka Wolmana z Włocławka (przed 1939 r., 12 x 4,5 x 1,6 cm)
- 12) – obsadka ze stalówką i reklamą KKO m. Włocławka (przed 1939 r., dł. ok. 20 cm)
- 13) – kasetka KKO m. Włocławka (przed 1939 r., wys. 11 cm, szer. 6 cm)
- 14) – dowody osobiste (różne wzory, 1920-1937, 12-17,5 x 8,5-15,5 cm)
- 15) – prawo jazdy (1931 r., 12 x 8 cm)
- 16) – książeczki wojskowe (l. 20-30. XX w., 3-4 szt., 12,5 x 9 cm)
- 17) – album dla dzieci i młodzieży fabryki „Bohma” (1939 r., 27 x 23 cm)
- 18) – druki firmowe fabryk (przed 1939 r., 5 szt., 10-29 x 12-22 cm)
- 19) – świadectwa szkolne, dyplomy cechowe (l. 20-30. XX w., 15-20 szt., ok. 40-94 x 25-65 cm)
- 20) – kalendarz malarski „Nobiles” na rok 1935 (1935 r., 17 x 12 cm)
- 21) – domowa książka meldunkowa z Grzywna (1931 r., 34,5 x 24,5 cm)
- 22) – książeczka oszczędnościowa KKO m. Włocławka (1936 r., 16 x 11 cm)
- 23) – mundur podporucznika 14. PP (po 1936 r., czapka, kurtka, spodnie, buty, pas z koalicijką, szabla, kabura pistoletu, torba raportowa)
- 24) – godło państwowe z kancelarii 14. PP (przed 1939 r., ok. 45 x 35 cm)
- 25) – monety zastępcze Spółdzielni 14. PP (o nominale 50 gr i 1 zł, przed 1939 r., 2 szt.)
- 26) – medal Szkoły Podoficerskiej 4. DP przy 14. PP „I nagroda za marsz 10 km”
- 27) – sztandar Pułku Piechoty Rezerwy Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej im. Króla Władysława Łokietka (1926 r., płat, ½ drzewca ze zwieńczeniem)
- 28) – kopia sztandaru 14. PP (1980 r., płat, ½ drzewca ze zwieńczeniem)
- 29) – patent oficerski żołnierza z 14. PP (1932 r., 48,5 x 64 cm)
- 30) – dokumenty wytworzone w 14. PP (1919-1939, 8-10 szt., ok. 12-30 x 7-21 cm)

VII.3. MATERIAŁY INFORMACYJNE:

Prezentacja na monitorze multimedialnym z funkcją dotykową, z zakładkami tematycznymi:

- teksty opisowe (wyjaśniające, informujące):
 - rozwój gospodarczy i urbanistyczny miasta
 - życie kulturalne i sportowe Włocławka
 - oświata i edukacja we Włocławku
- plany i projekty architektoniczne z okresu dwudziestolecia międzywojennego:
 - plan zabudowy przedmieścia Łanieszczyna (przed 1939 r.)
 - plan dzielnicy mieszkań pracowników miejskich (1919 r.)
 - plan sytuacyjny fabryki celulozy (1929 r.)
 - plan parku miejskiego im. H. Sienkiewicza (l. 30. XX w.)
 - projekt budynku ratusza (l. 30. XX w.)
 - projekt budynku zarządu miejskiego (l. 30. XX w.)
 - projekt hali targowej na Placu Gen. J.H. Dąbrowskiego (1921 r.)
 - projekt łaźni przy ul. Kapitulnej (1921 r.)
 - projekt kasyna oficerskiego (1926 r.)
 - projekt budowy spichrza (1939 r.)
 - projekt mostu na Zgłowiączce (ok. 1925 r.)
 - projekt podziemnego ustępu publicznego na Placu Wolności (przed 1939 r.)
 - projekt Banku Kujawskiego (1930 r.)
 - projekty szkół (l. 20-30. XX w., 4-5 projektów)
 - projekt willi przy ul. Zdrowej (1931 r.)
- 14. Pułk Piechoty
 - historia 14. PP
 - ok. 100 fotografii 14. PP (w tym ok. 70 fotografii portretowych żołnierzy zawodowych pułku z notami biograficznymi)
- teksty źródłowe:
 - tekst aktu erekcyjnego siedziby Włocławskiego Towarzystwa Wioślarskiego z 1928 r.
 - tekst przemówienia prezydenta W. Mystkowskiego wygłoszony w trakcie wizyty marsz. E. Śmigłego-Rydza (1937 r.)
- teksty biograficzne:
 - noty biograficzne ok. 30 osób
- kalendarium:
 - około 40 dat wydarzeń z okresu dwudziestolecia międzywojennego.

VIII. W LATACH II WOJNY ŚWIATOWEJ

Od 6 września 1939 r. wojska niemieckie III Korpusu Armii bezpośrednio zaczęły zagrażać Włocławkowi. W dniach 9-13 września miasto było bronione siłami 27. DP dowodzonej przez gen. Juliusza Drapelę. Ostatecznie Włocławek został zajęty przez oddziały niemieckie dnia 14 września 1939 r. Natychmiast, pod pretekstem wykonywania niemieckich zarządzeń, a faktycznie w celu zastraszenia Polaków, uwięziono w charakterze zakładników 50 znanych obywateli, z prezydentem Witoldem Mystkowskim na czele. Zostali oni około 11 listopada 1939 r. wymordowani w podwłocławskich lasach. Początkowo najwyższą władzę we Włocławku sprawował Wehrmacht, ale do 26 października objęła ją niemiecka administracja cywilna z nadburmistrzem miasta Hansem von Cramerem. Miasto, podobnie jak całe Kujawy zostało wcielone do III Rzeszy jako część rejencji inowrocławskiej Kraju Warty, w którym władzę sprawował Arthur Greiser. Włocławek przemianowano na Leslau, a następnie okólnikiem z 21 maja 1941 r. ustanowiono nazwę miasta Leslau an der Weichsel. Tereny wcielone do Rzeszy poddano natychmiastowej germanizacji. Zacierano wszelkie ślady polskości, likwidowano polskie szkoły, niszczone bądź rabowano dobra kultury. Niemiecki charakter miasta miała przyspieszyć akcja wysiedlania Polaków, którą z różnym natężeniem prowadzono od końca 1939 r. do końca 1944 r. Ogółem, z miasta i powiatu włocławskiego, wysiedlono 19 362 osoby do Generalnego Gubernatorstwa. Jednocześnie z Włocławka i powiatu wywieziono ponad 7000 osób na roboty przymusowe do Niemiec. Plany nazistów przewidywały przekształcenie Włocławka w dwustutysięczne niemieckie miasto, zasiedlone przybyłymi osadnikami z Rzeszy, krajów

bałtyckich, Wołynia, Generalnego Gubernatorstwa, a później również z okupowanych terenów Związku Sowieckiego. W pierwszych dwóch dniach grudnia 1939 r. zniszczono i spalono dzielnicę Grzywno, aresztując i usuwając jej mieszkańców. Pod pretekstem przygotowań do rozpoczęcia roku szkolnego 26 października 1939 r. hitlerowcy zgromadzili w szkole nr 5 przy ul. Słowackiego nauczycieli, z których aresztowano 119. Zostali oni później, w większości, zamordowani w obozie Rudau koło Królewca lub osadzeni w obozach koncentracyjnych Dachau i Mauthausen. W sumie zamordowano 217 nauczycieli szkół wrocławskich. Prowadzono również aresztowania księży, które rozpoczęło 7 października 1939 r. Z diecezji wrocławskiej w obozach w Prusach Wschodnich lub w Dachau zginęło śmiercią męczeńską 224 księży (w tym biskup Michał Kozal). Nie mniej tragiczny był los ludności żydowskiej Wrocławia. Już 24 września 1939 r. oddział SS zmusił zatrzymanych Żydów do podpalenia dwóch synagog, bożnicy oraz kilku budynków mieszkalnych, oskarżając o to Żydów. Był to pretekst do rozpoczęcia nowych aresztowań, które objęły ponad 1000 osób. Usuwanie z Wrocławia Żydów rozpoczęło się jesienią 1939 r. od wysiedlenia części z nich do Generalnego Gubernatorstwa, gdzie do połowy lutego 1940 r. skierowano około 2000 osób. Następnie przystąpiono do organizacji getta w dzielnicy Wrocławia – Rakutowek. Gehenna Żydów trwała do końca kwietnia 1942 r., kiedy to pozostałych przy życiu zamęczono w obozie w Chełmnie nad Nerem, a getto podpalono, zacierając ślady zbrodni. Brutalność władz okupacyjnych, zbrodnie i akty ludobójstwa zrodziły ducha oporu. Pomimo, że działalność konspiracyjna na ziemiach wcielonych do Rzeszy była bardzo trudna, ruch oporu zaczął kształtować się jesienią 1939 r. Na terenie Wrocławia powstały komórki takich organizacji konspiracyjnych jak: „Grunwald”, Komenda Obrońców Polski, Polska Organizacja Zbrojna „Znak”, Bojowa Organizacja Ludowa. W tym samym czasie odtworzyło się konspiracyjne harcerstwo, tworzone również struktury tajnego nauczania. W marcu 1940 r. zawiązała się największa samodzielna organizacja konspiracyjna Wrocławia „Kujawski Związek Polityczno-Literacki”. Już od stycznia 1940 r. tworzone w mieście Inspektorat Związku Walki Zbrojnej – późniejszej Armii Krajowej. Obok wymienionych organizacji, na terenie miasta w latach 1940-1944 działały jeszcze: Narodowa Organizacja Wojskowa, Związek Jaszczurczy, Narodowe Siły Zbrojne oraz „Miecz i Pług”. Oddziały niemieckie wycofały się z Wrocławia w nocy z 19 na 20 I 1945 r. Tego dnia do miasta weszły wojska Armii Czerwonej kończąc trwającą 5 lat i 4 miesiące okupację niemiecką.

Tą część ekspozycji można zbudować wokół następujących zagadnień:

- a) obrona Wrocławia we wrześniu 1939 r.
- b) niemiecka okupacja miasta (1939-1945)

Sugestie kompozycyjne i zabudowa wystawy:

Do zilustrowania obrony Wrocławia we wrześniu 1939 r. posłuży tablica z graficznym wyobrażeniem przebiegu walk od 9 do 13 września. Ponadto planuje się wykonanie kopii munduru polowego żołnierza WP (na manekin), który uzupełni temat walk w 1939 r.

Głównym elementem obrazującym eksterminację ludności cywilnej może być np. kompozycja złożona z wielkoformatowego powiększenia fotografii z wysiedleń mieszkańców miasta, sukni więźniarki obozu koncentracyjnego oraz obozowych drewniaków. Ponadto na tablicy można umieścić ok. 130 fotografii Żydów z Wrocławia z zachowanego w kopii archiwum Gestapo.

Wszystkie obiekty zabytkowe muszą być umieszczone i zabezpieczone w gablotach, bez możliwości kontaktu ze zwiedzającymi.

VIII.1. MATERIAŁY ILUSTRACYJNE I IKONOGRAFIA:

- A. do wykorzystania zespół ok. 160 fotografii dokumentujących Wrocław w okresie okupacji, eksterminację ludności polskiej i żydowskiej, wizyty hitlerowskich dygnitarzy, ekshumacje pomordowanych
- B. **tablica z graficznym wyobrażeniem przebiegu walk od 9 do 13 września 1939 r.**

VIII.2. OBIEKTY ZABYTKOWE

obiekty ilustrujące obronę miasta we wrześniu 1939 r.:

- 1) – broń palna długa (l. 30. XX w., 2 szt., 95-110 cm)
- 2) – elementy wyposażenia żołnierza WP z 1939 r.: pas skórzany, ładownice, bagnet w żabce, maska przeciwgazowa, hełm, tornister z menażką i kocem, furażerka, manierka, siódło kawaleryjskie
- 3) – znaki tożsamości żołnierzy 22. PP z września 1939 r. (1939 r., 15 szt., 5 x 4 cm)
- 4) – znaki tożsamości jeńców wojennych (1939-1945, 3-4 szt., 4 x 6 cm)
- 5) – łyżka stołowa jeńca wojennego (1939-1945, dł. 21 cm)
- 6) – zespół pamiątek po kpt. Janie Grzelaku, ofierze Katynia (fot., list z obozu, l. 20-30. XX w.)
- 7) – listy jeńców wojennych z oflagów i stalagów (1939-1945, 10-15 szt., 10 x 15 cm)

8) – szczątki niemieckiego samolotu zestrzelonego we wrześniu 1939 r. (10-15 szt., 5-18 x 6-20 cm)

obiekty ilustrujące niemiecką okupację miasta (1939-1945):

- 9) – tabliczka z nazwą ulicy: Dietrich Eckart Strasse (ok. 1940 r., ok. 16 x 70 cm)
- 10) – tablica z budynku Wydziału Zdrowia Urzędu Powiatowego (ok. 1940 r., ok. 55 x 40 cm)
- 11) – drewniana kasetka Reich Banku (ok. 1940, wys. 13 cm, szer. 50 cm, gł. 17 cm)
- 12) – worek bankowy Reich Banku (1942 r.)
- 13) – papier firmowy Wschodniemieckiego Towarzystwa Rolniczego we Włocławku (1940-1944, 29,5 x 21 cm)
- 14) – koperta z reklamą sklepu (1939-1941, 22 x 20 cm)
- 15) – druk firmowy księgarni E. Treufeldta (ok. 1940 r., 21 x 15 cm)
- 16) – legitymacja pracownicza fabryki manometrów (1941 r., 12 x 9 cm)
- 17) – butelka produktu „Nobiles” (1943 r., 19 x 7 cm)
- 18) – puszka produktu „Nobiles” (1940-1944, 19 x 10,5 x 7 cm)
- 19) – prasa: „ABC dla Włocławka i Kujaw”, „Leslauer Boote” (1939-1940, 3-4 szt., ok. 50 x 35 cm)
- 20) – dokumenty tożsamości, książki pracy, kartki żywnościowe, zezwolenia na handel (1939-1944, 10-12 szt., 12-15 x 10-20 cm)
- 21) – dokument: wydalenie z miejsca zamieszkania (1939 r., ok. 23 x 16 cm)
- 22) – Bekanntmachung tzw. „czerwony plakat” (1942-1943, 6-8 szt., ok. 40 x 25 cm)
- 23) – pałki niemieckiej policji (1939-1945, 3 szt. dł. ok. 60-65 cm)
- 24) – listy więźniów KL Auschwitz i Dachau (1941-1942, 8-10 szt., 21 x 15 cm)
- 25) – suknia więźniarki KL Ravensbruck (1944 r., dł. 98 cm)
- 26) – chodaki drewniane więźnia KL Auschwitz (ok. 1940 r., 2 szt., 12 x 32 cm)
- 27) – fragment macewy (przed 1939 r., 50 x 55 x 9,5 cm, waga ok. 10 kg)
- 28) – fragment macewy (przed 1939 r., 22,5 x 26 x 8,5 cm, ok. 5 kg)
- 29) – nekrolog Prezydenta m. Włocławka W. Mystkowskiego (1945 r., 54 x 67 cm)

VIII.3. MATERIAŁY INFORMACYJNE:

Prezentacja na monitorze multimedialnym z funkcją dotykową, z zakładkami tematycznymi:

> teksty źródłowe:

- relacje uczestników walk w 1939 r.
- przemówienie gauleitera A. Greisera do ludności polskiej z 1944 r.
- relacje uczestników konspiracji w latach 1939-1945

> teksty opisowe (wyjaśniające, informujące):

- obrona Włocławka we wrześniu 1939 r.
- życie w okupowanym mieście
- działalność konspiracyjna
- eksterminacja ludności polskiej i żydowskiej

> teksty biograficzne:

- noty biograficzne ok. 20 osób

> kalendarium:

- około 20 dat wydarzeń z okresu II wojny światowej.

IX. W SZARO-CZERWONYM ŚWIECIE PRL

Włocławek został wyzwolony spod okupacji niemieckiej przez oddziały armii sowieckiej 20 stycznia 1945 r. Bezpośrednio po tym fakcie rozpoczęło się tworzenie nowych władz i organów administracji państwowej. Od lat 60. XX w. rozpoczęto we Włocławku realizację wielkich inwestycji przemysłowych (m.in. budowa Zakładów Azotowych „Włocławek” oraz rozbudowa istniejących), których naturalnym następstwem było włączenie do miasta nowych terenów i budowa osiedli mieszkaniowych (Zazamcze, Południe i Kazimierza Wielkiego). Dużym przedsięwzięciem było wybudowanie w latach 1962-1970 stopnia wodnego i elektrowni na Wiśle. Koniec lat 70. XX w. przyniósł kryzys ekonomiczny oraz narodziny opozycji antykomunistycznej, w której główną rolę odgrywała „Solidarność”. W latach 80. miasto było widownią licznych demonstracji i represji ze strony władz. Szczególnie ciężki okres dla miasta i jego mieszkańców przypadła na lata stanu wojennego (1981-1983). Z miastem związana jest również historia śmierci ks. Jerzego Popiełuszki, zamordowanego w 1984 r.. Czasy Polski Ludowej zakończyły w mieście wybory w czerwcu 1989 r.

Sugestie kompozycyjne i zabudowa wystawy:

Tą część wystawy może obrazować powiększona fotografia z budowy Zakładów Azotowych „Włocławek” (lub stopnia wodnego na Wiśle). Przy aranżacji można posłużyć się sztandarami PZPR i licznymi afiszami. Innym elementem kompozycyjnym może być np. zabudowa z monitorów w formie okna bloku mieszkalnego, na których wyświetlane będą fotografie dotyczące życia Włocławka w latach PRL.

IX.1. MATERIAŁY ILUSTRACYJNE I IKONOGRAFIA:

- A. zespół ok. 100 fotografii dokumentujących Włocławek w okresie PRL (życie codzienne, budowy osiedli i fabryk, święta i uroczystości, strajki i demonstracje)
- B. fotografie Włocławka z lat 60-70. XX w. artysty-fotografika Janusza Buczkowskiego (ok. 100 szt.)

IX.2. OBIEKTY ZABYTEKOWE:

- 1) – afisz: ogłoszenie starosty powiatowego (1945 r., 60,5 x 43 cm)
- 2) – afisz: obwieszczenie o wprowadzeniu stanu wojennego (1981 r., 60 x 42 cm)
- 3) – „Trybuna Ludu” z 14 grudnia 1981 r. (60 x 42 cm)
- 4) – maszynopis dotyczący zajęć z 3 maja 1946 r. (4-8 maja 1946 r., 30 x 21 cm)
- 5) – druk ulotny PPR „Do Obywateli miasta Włocławka” (1946 r., 21,5 x 15 cm)
- 6) – legitymacja członkowska PZPR (1967 r., 9,5 x 7 cm)
- 7) – karty: zaopatrzeniowa, opałowa, mięsna i odzieżowa (1946-1953, 4 szt., 10,5-16 x 7,5-20 cm)
- 8) – 4 naszywki na bluzę „Służba Polsce” (1948-1955, 3 x 5 cm)
- 9) – furażerka i spodenki junaka „Służba Polsce” (po 1948 r.)
- 10) – sztandary (płaty i drzewce) PZPR, organizacji i zakładów pracy (ok. 60 szt., ok. 130 x 130 cm)
- 11) – beret szkolny z Gimnazjum im. M. Konopnickiej (l. 40/50. XX w., śr. 24 cm)
- 12) – przedmioty codziennego użytku (ilość według potrzeby)
- 13) – tablica z pomnika Juliana Marchlewskiego (ok. 1964 r., ok. 45 x 90 cm)
- 14) – plakaty i afisze propagandowe PZPR (l. 80. XX w., ok. 20 szt., 21-50 x 30-80 cm)
- 15) – plakaty i afisze NSZZ „Solidarność” (l. 80. XX w., ok. 25 szt., 42-94 x 30-68 cm)
- 16) – druki ulotne i prasa związkowa (l. 80. XX w., ok. 30 szt., ok. 20-30 x 15-21 cm)
- 17) – tarcza szturmowa MO (l. 80. XX w., 93 x 53 cm)
- 18) – pałka MO (l. 80. XX w., 61,5 x 3 cm)
- 19) – kurtka sierżanta MO (l. 60/70. XX w., dł. 75 cm)
- 20) – czapka MO (1964 r., śr. 23 cm)
- 21) – chałupniczy proporczyk biało-czerwony „Solidarność” (l. 80. XX w., 21 x 19,5 cm)
- 22) – materiały fotograficzne i dokumenty z archiwum Obywatelskiego Komitetu Odbudowy Pomnika Poległych Obrońców Wisły 1920 r.
- 23) – afisz wyborczy KO NSZZ „S” Bartłomieja Kołodzieja (1989 r., 63,5 x 46,5 cm)
- 24) – chusta z wizyty JP II we Włocławku (1991 r., 37,5 x 72 cm)

IX.3. MATERIAŁY INFORMACYJNE:

Prezentacja na monitorze multimedialnym z funkcją dotykową, z zakładkami tematycznymi:

> teksty źródłowe:

- relacja wydarzeń z 3 maja 1946 r.
- relacja z wizyt E. Gierka i E. Honeckera (1974 r.)

> teksty opisowe (wyjaśniające, informujące):

- wyzwolenie Włocławka i pierwsze lata powojenne
- rozwój terytorialny, urbanistyczny i gospodarczy
- działalność Komitetu Obchodów X Wieków Włocławka (1966-1970)
- życie kulturalne i sportowe
- wydarzenia z lat 80. XX w.
- mit czerwonego Włocławka

> teksty biograficzne:

- noty biograficzne ok. 30 osób

> kalendarium:

- około 50 dat wydarzeń z lat 1945-1989

FOTOGRAFIE WYBRANYCH OBIEKTÓW – DOMINANTY EKSPOZYCYJNE

I. Pradzieje

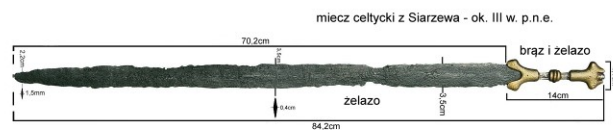
poz. I.1.3) czaszka tura (dł. ok. 120 cm)

poz. I.2.13) brązowy skarb kultury łużyckiej:
naramiennik (11 x 12 cm), grot oszczepu (dł. 25 cm)

poz. I.3.3) brązowy szytlet scytyjski (dł. ok. 45 cm)

poz. I.4.1) celtycki miecz z III/II w. p.n.e. (dł. 84 cm)

II. Narodziny i początki civitas Vladislavia

poz. II.1.D. – makieta katedry gotyckiej (41,5 x 40 x 74cm)

poz. II.2.31) – kopia Czary włocławskiej z X w. (20 x 15cm)

poz. II.2.39) – hełm typu „kapalin”, XV w. (17,5 x 33 cm)

poz. II.2.41) – płyta inskrypcyjna z pomnika płowieckiego, 1818 r. (63 x 56 cm, ok. 20 kg)

poz. II.1.H. „Bitwa pod Płowcami”, heliograviura wg Juliusza Kossaka (68 x 100 cm)

poz. II.1.I „Bitwa pod Płowcami”, współczesny obraz olejny, (146 x 210 cm)

III. W mieście prywatnym

poz. III. (sugestie kompozycyjne), model statku wiosłowego typu „galar” (100 x 22 x 7 cm)

poz. III. (sugestie kompozycyjne), model statku żaglowo-wiosłowego typu „szkuta” (156x27x71 cm)

poz. III. makieta kościoła św. Wojciecha (31 x 22 x 35,5 cm)

poz. III.1.B. Plan Włocławka Komisji Dobrego Porządku z 1787 r. (w skali ok. 2:1 – ok. 134 x 249 cm)

poz. III.2.1) chorągwie miedziane z zamku włocławskiego, 1638 r., 2 szt., (ok. 64 x 90 cm)

poz. III.2.2) dzwon z ratusza włocławskiego, 1661 r. (wys. ok. 33 cm)

poz. III.2.20) napierśnik z XVII w. (51 x 40 cm)

poz. III.2.36) siodło po gen. Augustynie Słubickim (XVIII w., ok. 70 x 65 x 35 cm)

IV. Niespełnione nadzieje wolności

poz. IV.2.1) rzeźba Orła Białego z 1807 r. (ok. 80 x 90 cm)

poz. IV.2.35) kamień z rzeźbą Orła Białego, krzyża, kotwicy i serca, po 1863 r. (25 x 16 cm)

V. W cieniu fabrycznych kominów

poz. V. makieta ratusza według stanu sprzed 1872 r. (17,5 x 19 x 27 cm)

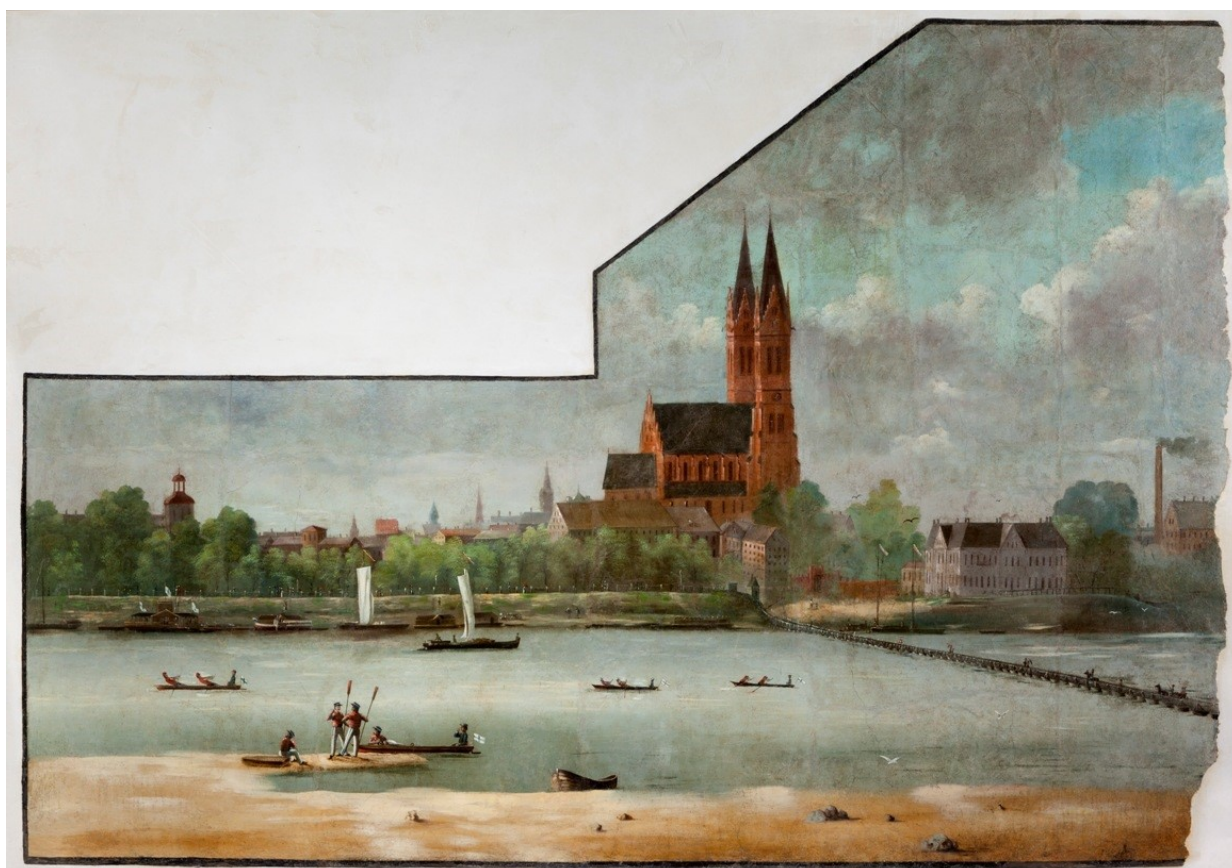
poz. V. makieta cerkwi według stanu na 1905 r. (42,5 x 30 x 38 cm)

poz. **V.** model barki typu „berlinka” (83 x 13 x 48 cm)

poz. **V.2.51**) studyjny aparat fotograficzny na statywie, 1872 r. (135 x 72 x 78 cm)

poz. **V.2.66**) malowidło ściennie „Panorama Włocławka i zawody wioślarskie na Wiśle”,
ok. 1894 r. (mobilne, 237 x 340 cm, ok. 300 kg)

poz. **V.2.67**) drewniany model balustrady przy bulwarach z XX w. (172 x 21 cm, 25 kg)

poz. **V.2.68**) kamień z datą budowy mostu łyżwowego, 1865 r. (74 x 86 x 58 cm, ok. 250 kg)

VI. Na progu niepodległości

poz. **VI.** (sugestie kompozycyjne) niemiecka pocztówka propagandowa przedstawiająca zwycięstwo wojsk niemieckich w bitwie pod Włocławkiem (9 x 14 cm)

VII. W wolnej Polsce

poz. **VII.2.3**) tablica pamiątkowa PTG „Sokół”, 1936 r. (134,5 x 85 cm)

VIII. W latach II wojny światowej

poz. **VIII.2.27)** fragment macewy, przed 1939 r.
(50 x 55 x 9,5 cm, ok. 10 kg)

poz. **VIII.2.28)** fragment macewy, przed 1939 r.
(22,5 x 26 x 8,5 cm, ok. 5 kg)